

BOEKEN

DE FRISSE RETROSTIJL
VAN INGELA P. ARRHENIUS

DE URGENTIE VAN LEESBEVORDERING ••• BOEKENWURMEN ••• INTERVIEW
KIM VAN KOOTEN ••• DE VOORLEESHOEK ••• DE SCHOOLBIBLIOTHEEK •••
CONGRES LEZEN CENTRAAL ••• INTERVIEW MARCO KUNST ••• PASSIE VOOR
SPOKEN WORD ••• BOEKENWEEK ••• TOM EGBERS OVER LEZEN ••• HET ATE-
LIER VAN INGELA P. ARRHENIUS ••• KINDERPOSTZEGELS: LOKAAL BESTEDEN

7 t/m 15 maart Boekenweek, thema: 'Rebellen en dwarsdenkers', boekenweek.nl ••• 23 maart Uitreiking Inktaap, inktaap.nl ••• 30 maart t/m 3 april Bologna Children's Book Fair, bolognachildrenbookfair.com ••• 27 maart t/m 3 april Media Ukkie Dagen, mediaukkie.nl ••• 1 april Lezen Centraal. De nieuwe doorgaande leeslijn, lezencentraal.nl ••• 2 april International Childrens Bookday, ibby.org ••• 2 april Uitreiking Gouden Ganzenvaar, goudenganzenvaar.nl ••• 9 april Uitreiking Woutertje Pieterse Prijs, woutertjepieterseprijs.nl ••• 18 april Finale Nationale Leesvertelwedstrijd, leesvertelwedstrijd.nl ••• 20 april Stap op de Rode Loper, Leeuwarden, stapopderodeloper.nl ••• 23 april Wereld Boeken Dag, wereldboekendag.nl ••• 26 april Het Mooie Kinderboekenfestival, Hoogeveen, kinderboekenfestival.nl ••• 4 en 5 mei 4 en 5 mei lezingen, 4en5mei.nl ••• 6 t/m 12 mei Week van het Luisterboek, libris.nl ••• 13 mei Annie MG Schmidtlezing, kinderboekenmuseum.nl ••• 13 mei Finale Pabovoorleeswedstrijd, pabovoorleeswedstrijd.nl ••• 16 mei Finale Read2me, read2mevoorleeswedstrijd.nl ••• 27 mei Finale De Nationale Voorleeswedstrijd, denationalevoorleeswedstrijd.nl ••• 31 mei Het Mooie Kinderboekenfestival, Amsterdam, kinderboekenfestival.nl ••• 3 juni Dag van de Jonge Jury, jongejury.nl ••• 14 juni Het Mooie Kinderboekenfestival, Den Bosch, kinderboekenfestival.nl ••• 14 juni Bookids, boekids.nl ••• 15 en 16 juni Nationaal Bibliotheek Congres, hetnationalebibliotheekcongres.nl

FOTO LINKS: MARCO DE SWART FOTO RECHTS: IVO VAN DER BENT

NIEUW VERSCHENEN PUBLICATIES

Lezen stimuleren via vrij lezen, boekgesprekken en appberichten

Auteurs: Lisa van der Sande, Ilona Wildeman, Adriana Bus en Roel van Steensel

Deze publicatie bevat vier studies die zijn uitgevoerd in het kader van een evaluatie van het programma de Bibliotheek *op school* in het basisonderwijs en vmbo. De volgende vier vragen staan centraal:

- 1 | Leidt deelname aan de Bibliotheek *op school* tot meer leesbevordering in het basisonderwijs?
- 2 | Leidt deelname aan de Bibliotheek *op school* tot meer leesbevordering in het vmbo?
- 3 | Wat is de invloed van persoonlijke begeleiding van bibliotheekmedewerkers bij het kiezen van een boek op leesmotivatie?
- 4 | Raken leerlingen gemotiveerd om te lezen en groeide hun leesbegrip als zij of hun ouders stimulerende appberichten ontvangen?

eburon.nl/product/lezen-stimuleren-via-vrij-lezen-boekgesprekken-en-appberichten/ Eburon: € 14,-

Lezen doe je samen. Hoe kan leeshonger gestimuleerd worden?

Auteurs: Mia Stokmans en Roos Wolters

Deze publicatie biedt inzicht in hoe lezers geboren worden en biedt praktische handvatten voor leesbevordering. Mia Stokmans (Tilburg University) heeft alles wat inmiddels uit onderzoek bekend is over leesdoelen, leesmotivatie en succesvolle leesbevordering vervaardigd in wat ze 'het leeshongermodel' heeft genoemd. Dit model beschrijft hoe anderen lezers kunnen maken en hoeden. Lezen doe je namelijk niet alleen, maar samen.

eburon.nl/product/lezen-doe-je-samen/ Eburon: € 23,50

Redactioneel

Op mijn bureau lag het advies 'LEES! Oproep tot een leesoffensief', dat de Raad voor Cultuur en de Onderwijsraad

medio vorig jaar gezamenlijk uitbrachten. Het advies bevat relevante observaties, analyses en oplossingsrichtingen, waaronder het belang van goede schoolbibliotheken, lees-specialisten en tijd voor vrij lezen. Iedere leesbevorderaar zou kennis moeten nemen van LEES!, reden waarom Stichting Lezen het advies met toestemming van de raden opnieuw in druk heeft uitgebracht.

Mijn collega Najat zag het advies liggen en raakte de letters LEES! aan. Zij vertelde dat de Koran begint met het woord LEES! en dat dat voor haar grote betekenis heeft gehad, omdat het haar als meisje ruimte bood voor ontplooiing. 'Lees' betekent in het Arabisch niet alleen letters lezen, vertelde ze, maar ook: verruim je blik, neem kennis tot je, leer, verrijk je geest! Prachtig hoe de diverse betekenissen van lezen in het Arabisch ook in zich dragen hoe groot de betekenis is van kunnen lezen, van geletterd zijn.

Stichting Lezen wil die betekenis de komende jaren bij nog meer mensen onder de aandacht brengen en door effectieve leesbevordering zo veel mogelijk kinderen en jongeren laten opgroeien tot gretige lezers. Hoe we dat willen doen, daarover verderop in dit nummer meer. Onze plannen voor de komende jaren zijn klaar, wij wachten nu op het advies van de Raad voor Cultuur. Ondertussen nemen wij de oproep ter harte om te lezen en je te blijven ontwikkelen. En ik nodig u uit hetzelfde te doen: lees, lees voor en laat lezen!

Gerlien van Dalen,

Directeur-bestuurder Stichting Lezen

INHOUD

- 4** 'Laten we lezen weer omarmen'
Gerlien van Dalen over de urgentie van leesbevordering
- 7** Leeslokker pur sang
Lezen en verder lezen
- 8** 'Je mag kinderen nooit te laag inschatten'
Kim van Kooten over voorlezen
- 10** Blikveld 0-6
- 12** De magie van voorlezen op scherm
De Voorleeshoek
- 14** Blikveld 6-12
- 16** 'Je leert lezen door véél te lezen'
Leesbevordering op de basisschool
- 18** Prikfels
- 20** Lees, denk en vertel
Middag van het Kinderboek: interview Marco Kunst
- 22** Blikveld 12-15
- 24** 'Woorden moeten precies overdragen wat ik bedoel'
Passie voor taal: Lev Avitan
- 26** Blikveld 15-18
- 28** Rebel, of zendeling?
Boekenweek: interview Özcan Akyol
- 30** Een romanticus als Don Quichot
Tom Egbers over lezen
- 32** 'Ik ben gefascineerd door vintage'
Een kijkje in het atelier van Ingela P. Arrhenius
- 34** 'Als je het samen doet, kun je veel bereiken'
Kinderpostzegels: Lokaal Besteden
- 36** Uit een schrijversleven: Gideon Samson

Legenda

	0-6 jaar		12-15 jaar
	6-12 jaar		algemeen
			15-18 jaar

De projecten die recentelijk mogelijk zijn gemaakt met inhoudelijke en/of financiële steun van Stichting Lezen, zijn met aangegeven.

Lezen. Kwartaaltijdschrift voor leesbevordering en literatuureducatie is een uitgave van Stichting Lezen.

Professionals en studenten op het gebied van leesbevordering en literatuureducatie ontvangen Lezen gratis door zich aan te melden via lezen.nl

Redactieadres: Stichting Lezen, Nieuwe Prinsengracht 89, 1018 VR Amsterdam. T 020-6230566 | E-mail redactie: redactielezen@lezen.nl

Hoofdredacteur: Gerlien van Dalen | Eindredactie: Annemarie Terhell / Eva Gerrits

Redactie: Daan Beeke, Eva Gerrits, Mirjam Noorduijn, Annemarie Terhell, Desirée van der Zander

Medewerkers aan dit nummer: Peter van Duijvenboden, Jørgen Koopmanschap, Gideon Samson, Elsbeth Tijssen

Vormgeving: Ramona Dales, Lijn 1, Haarlem | Uitgever: Stichting Lezen | Druk: Zalsman BV | Coverbeeld: © Ingela P. Arrhenius

Abonnementenbeheer: adreswijziging, abonneren of opzeggen tijdschrift Lezen? Vul het formulier in op lezen.nl

Voor overige vragen: Abonneeservice Tijdschrift Lezen | 0172 476085 (tijdens kantooruren) | info@spabonneeservice.nl

© maart 2020 Stichting Lezen. Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd door middel van enige methode of vorm dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISSN 1570-9698. De inhoud van Lezen is auteursrechtelijk beschermd. Eventuele rechthebbenden die wij niet hebben kunnen achterhalen, verzoeken wij contact op te nemen met de uitgever.

 facebook.com/stichtinglezen
 [@stichtinglezen](https://twitter.com/stichtinglezen)
 instagram.com/stichtinglezen

‘Laten we lezen weer omarmen’

DE URGENTIE IS GROOT – Het recente onderzoek PISA, waaruit blijkt dat de leesvaardigheid in Nederland achteruit holt, stemt zorgelijk. Stichting Lezen-directeur Gerlien van Dalen geeft haar visie op de staat van het lezen en leesonderwijs in Nederland, en de rol van Stichting Lezen als spin in het web van de leesbevordering.

DOOR MIRJAM NOORDUIJN

‘Er is wel écht iets aan de hand. Het leesniveau daalt al jaren, maar Nederland presteerde voorheen wel altijd bovengemiddeld. Nu toont het PISA-onderzoek dat Nederlandse jongeren slechter op leesvaardigheid scoren dan hun leeftijdsgenoten uit andere Europese landen. Bovendien is het nergens zo slecht gesteld met het leesplezier onder vijftienjarigen als bij ons. Dat we met ons leesniveau onder het gemiddelde zitten, daar ben ik van geschrokken. [Ze zwijgt] Nee, dát had ik niet verwacht. Juist omdat er de laatste tien jaar steeds meer aandacht voor lezen en leesbevordering is.’

Waaruit bestaat die aandacht zoal?

‘Talrijke door Stichting Lezen geïnitieerde wetenschappelijke onderzoeken naar leesbevordering en literatuureducatie zijn de afgelopen decennia vertaald naar effectieve leescampagnes: De Nationale Voorleesdagen, Vakantielezen, De Weddenschap, De Boekenweek voor Jongeren... allemaal gericht op zaken als leesopvoeding, leesplezier en leesmotivatie. Daarnaast is Stichting Lezen samenwerkingsverbanden aangegaan met andere letterenorganisaties. Met succes. Zo zijn op ons

initiatief belangrijke landelijke spelers op het gebied van leesbevordering – Literatuurmuseum/Kinderboekenmuseum, KB, Vereniging Openbare Bibliotheken, Nederlands Letterenfonds, Stichting Lezen & Schrijven en CPNB – ondertussen aangesloten bij de Leescoalitie. We zetten vol in op onderwerpen of doelgroepen die nog onvoldoende belicht of bereikt zijn. Zo roepen we in onze nieuwste campagne “Lees Voort!” grootouders op hun liefde voor lezen door te geven aan hun kleinkinderen.’

Wat doet het met je, dat de leesvaardigheid zo achteruit gaat?

‘Als ik me realiseer wat we met Stichting Lezen de afgelopen jaren hebben bereikt en ik zie zo’n PISA-rapport, dan voel ik me licht gefrustreerd. Tegelijkertijd ben ik realistisch: Stichting Lezen is een rad in een veel groter raderwerk. Als het gaat om leesbevordering en literatuureducatie en het verspreiden van kennis hebben we een centrale rol, maar wij zijn niet zelf de leesbevorderaars. Dat zijn de leraren, de medewerkers op school en in de kinderdagverblijven, en natuurlijk de ouders. De PISA-resultaten onderstrepen voor mij dat we onze aanpak met campagnes, en vooral het actieprogramma Kunst van Lezen dat we met de bibliotheken uitvoeren om laaggeletterdheid te bestrijden, de komende jaren onverminderd moeten voortzetten. De kinderen die nu opgroeien met BoekStart en de Bibliotheek op school moeten we blijvend stimuleren in hun leesontwikkeling, zodat we over tien jaar betere leesresultaten bij de groep vijftienjarigen hebben.’

Voorop in leesbevordering

Leesbevordering is het stimuleren van lezen door het aanwakkeren van leesmotivatie en leesplezier zodat kinderen en jongeren kennismaken met de rijkdom van verhalen waardoor ze hun leesvaardigheid en literaire competentie vergroten. Stichting Lezen ontvangt subsidie van het ministerie van ocw en is als ondersteunende lettereninstelling in de culturele basisinfrastructuur verantwoordelijk voor de landelijke coördinatie van leesbevordering en literatuur-educatie. Voor de nieuwe beleidsperiode 2021-2024 heeft Stichting Lezen vier strategische doelen geformuleerd:

- Stichting Lezen entameert en stimuleert onderzoek, weet hoe leesbevordering werkt en voorziet in de kennisbehoefte van leesbevorderaars.
- Stichting Lezen initieert, ontwikkelt, ondersteunt en coördineert incidentele en structurele interventies die de leesomgeving van kinderen en jongeren inspirerender, uitdagender en rijker maken.
- Stichting Lezen verschafft (aanstaande) professionele leesbevorderaars de kennis en vaardigheden die nodig zijn om het leesplezier en de leesvaardigheid van kinderen en jongeren te vergroten.
- Stichting Lezen maakt beleidsmakers en beslissers in politiek, bestuur, onderwijs, opvoeding, bibliotheekwezen en boekenvak bewust van hun rol in leesbevordering en zet hen ertoe aan hiervoor voldoende mensen en middelen vrij te maken.

Hoe belangrijk is die leesbevorderende rol van het onderwijs?

‘Die is heel belangrijk, en heel groot. School is de plek waar ieder kind de kans krijgt om zich tot lezer te ontwikkelen. De afgelopen decennia is er heel veel aandacht uitgegaan naar technisch en begrijpend lezen, naar meetbare vaardigheden, en veel minder naar zachte factoren als leesmotivatie en leesplezier. Maar ook die moet je ontwikkelen zodat kinderen boeken lezen die niet alleen qua niveau bij ze passen, maar ook qua inhoud: boeken waarmee ze zich kunnen ontwikkelen als lezer en als mens. Dan moet het begrijpend leesonderwijs wel anders: er moeten rijkere teksten worden gelezen – meer kinder- en jeugdliteratuur – en er is meer leestijd nodig. Gelukkig wordt dit erkend in de nieuwe curriculumvoorstellen voor het onderwijs, waarin Stichting Lezen actief heeft geadviseerd. Maar de plannen zijn nog niet door de Kamer. Bovendien gelden die niet alleen voor Nederlands, maar voor alle vakken, en niet alle voorstellen worden door het veld omarmd. Dus er zal zeker moeten worden gelobbyd om de voorstellen voor het literatuur- en leesonderwijs erdoor te krijgen. Als dit lukt, zullen de vooropleidingen meer en op een andere manier tijd aan lezen moeten gaan besteden. Het aantal pabostudenten dat zelf niet graag leest is te groot. Leesbevordering begint bij het jonge kind – als ergens voor het tiende levensjaar het leesvuur wordt aangewakkerd, dooft het niet gemakkelijk uit – en logischerwijze dus ook bij de professionals die vanuit dat jonge kind op een kwalitatief goede manier die leesontwikkeling moeten stimuleren en begeleiden.’

Ben je hoopvol?

‘Ik wil optimistisch blijven. De urgentie is groot: er moet gewoon wat gebeuren. We weten allemaal dat lezen de basis van je ontwikkeling is, van alles eigenlijk. Hoe een wasmachine werkt, kan een filmpje nog weergeven, maar een opiniestuk in de krant is niet in beeld te vangen. Een geletterde samenleving heeft een rijkere cultuur, gezondere inwoners en betere economische perspectieven. Gelukkig merk ik dat de problematiek rondom het feit dat er steeds minder gelezen wordt, waardoor de waardevolle betekenis van fictie en rijke teksten afneemt, breed wordt onderkend. Zo is op een aantal pabo’s lezen inmiddels heel expliciet het uitgangspunt van het beleid, met gerichte aandacht voor de aanstaande leerkracht als lezer én leesbevorderaar. Daarnaast doet bijna een kwart van de pabo’s mee met pilots van de Bibliotheek *op school*. Dat betekent dat didactiek rond leesbevordering daar serieus genomen wordt, en er een rijke collectie kinder- en jeugdboeken aanwezig is. De sleutel tot een betere leesvaardigheid onder kinderen en jongeren ligt bij het onderwijs, van kinderopvang tot voortgezet onderwijs, tot pabo en lerarenopleiding.’

Onderwijsminister Ingrid van Engelshoven erkent de noodzaak van beter leesonderwijs en heeft een leesoffensief aangekondigd. Hoe concreet is dat?

‘Dat moet nog vorm krijgen. Als voorzitter van de Leescoalitie zijn wij als Stichting Lezen hierover direct in gesprek met het ministerie en het veld. Maar een leesoffensief uitspreken is

Onderwijsonderzoek PISA

In 2018 scoorden Nederlandse vijftienjarigen op leesvaardigheid slechter dan leeftijdsgenoten uit andere welvarende landen. Dat blijkt uit het eind vorig jaar gepubliceerde driejaarlijkse onderwijsonderzoek onder 60.000 leerlingen uit 79 landen, dat bekendstaat als de PISA-test en wordt uitgevoerd door de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (oESO). Driekwart van de Nederlandse middelbare scholieren kan het belangrijkste idee uit een tekst halen, maar dat is onder het gemiddelde, en een stuk lager dan bij de PISA-test in 2015. In de meeste onderzochte landen gingen leesvaardigheid en leesmotivatie achteruit, maar in Nederland het hardst.

wat anders dan een leesoffensief tot stand brengen. Dat zal niet gratis zijn. Willen we de leescultuur structureel versterken, dan zal er meer tijd voor lezen, meer geld voor leesbevorderingsbeleid en meer deskundigheid nodig zijn, op alle onderwijsniveaus.'

Waar ligt de oplossing?

'Ik pleit voor minder vrijblijvendheid in de invulling van het vak Nederlands en het leesonderwijs. Dat de overheid een sterk signaal moet afgeven dat het onderwijs onmisbaar is in het faciliteren van goed leesonderwijs, is voor mij evident. Nu is het zo dat we de politiek en het onderwijs steeds maar weer moeten overtuigen van het belang van leesbevordering, voordat ze bereid zijn daar middelen voor vrij te maken. Maar als de rijksoverheid zou eisen dat elke school een volwaardige schoolbibliotheek met deskundige leesspecialisten moet hebben, en een deel van de onderwijsfinanciering voor dit doel zou bestempelen, dan voer je direct een heel ander gesprek.

In feite hebben we, met Stichting Lezen als kenniscentrum, alle ingrediënten voor een concreet leesoffensief. Binnen de programma's BoekStart en de Bibliotheek *op school* wordt niet alleen bewust gewerkt aan het ontwikkelen van een rijke leesomgeving voor kinderen en jongeren, maar ook aan het toerusten van professionals door opleidingen. Als vanaf nu over vier jaar de eerste pabo-studenten van school komen die stimulerend leesonderwijs hebben gekregen en hebben leren geven, dan moeten we over tien jaar toch echt een verandering kunnen zien.'

Wat is jullie grootste opgave?

'Onze rol als kenniscentrum maakt ons uniek. Het verzamelen van kennis middels onderzoek blijft onverminderd de solide basis van Stichting Lezen: kennis is nodig voor beleid en om de samenleving te overtuigen van het belang van leesbevordering. De programma's en campagnes die er nu zijn, blijven we voortzetten, zodat we ons netwerk kunnen blijven voeden

en onze relaties kunnen onderhouden en uitbreiden. Maar we gaan de komende beleidsperiode nog nadrukkelijker dan voorheen kijken hoe leesbevordering onderdeel van het lees- en literatuuronderwijs kan worden en erop toezien dat iedereen die met kinderen werkt, goed is toegerust als leesbevorderaar. We willen en zullen het veld moeten blijven mobiliseren en mensen en organisaties voor lezen zien te winnen. Die hefboomfunctie is essentieel. Daarbij moeten we ons realiseren dat raden van bestuur, of politici een ander soort kennis nodig hebben dan bijvoorbeeld docenten, of auteurs die klassen bezoeken. We richten ons nu vooral op het vertalen van onze kennis naar praktische handvatten voor leesprofessionals. Maar we zullen ervoor moeten zorgen dat het belang van lezen door meer mensen op meer niveaus gedragen wordt.'

Waar staat lezend Nederland over vier jaar?

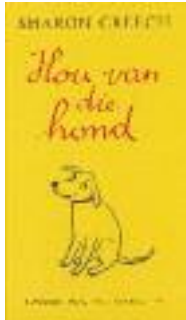
'De infrastructuur voor leesbevordering is fragiel en van veel beslissers afhankelijk. Zo krijgen bibliotheken gemeentelijke subsidies, en we krijgen nu al signalen dat daar de komende jaren weer op bezuinigd zal worden. Die directe afhankelijkheid van lokale middelen leidt tot een ad hoc beleid en zullen we moeten doorbreken, anders ben je alleen maar vanaf de zijlijn aan het repareren. Veel zal afhangen van de concrete voorstellen waarmee de minister deze zomer komt. Ze heeft inmiddels gezegd dat het programma de Bibliotheek *op school* haar voorkeursmodel is. Maar als iedere school een goede schoolbibliotheek en voldoende leesspecialisten moet hebben, moet de overheid of het onderwijs wel investeren, zodat de openbare bibliotheken het programma uit kunnen voeren. Als dat gebeurt, heeft het leesonderwijs echt weer toekomst.'

Een reële verwachting?

'Het is geen utopie. Het is een kwestie van keuzes maken. Daarbij wil ik opmerken dat leesbevordering niet alleen over beleid gaat. Het gaat ook over de betekenis die wij als samenleving aan lezen en boeken geven. Lezen heeft onvoldoende status, het is niet meer cool. Deels komt dat door de discrepantie tussen het type boeken dat kinderen en jongeren van school moeten lezen en het type boeken dat ze zouden willen lezen. Daarnaast hebben sociale media invloed op de afnemende leestijd en ons veranderende leesgedrag. Toen ik jong was, waren er nog wel eens politici die aan een boek refereerden. Die vanzelfsprekende belezenheid is er niet meer. Wanneer hoor je publieke figuren over wat ze gelezen hebben? Leesbevordering betekent daarom niet meer alleen dat mensen moeten kunnen lezen, maar ook dat ze moeten willen lezen en blijven lezen. Voor het stimuleren van die laatste twee zou het helpen als we maatschappijbreed, van ouders tot politiek en media, de status van lezen opkrikken: we moeten het lezen met zijn allen weer omarmen.' ●●●

Leeslokker pur sang

'Ik wil het niet/want jongens/schrijven geen gedichten/ meisjes wel', zegt Jack in *Hou van die hond* van Sharon Creech (Hoogland & Van Klaveren, 10+, beperkt leverbaar). Door de weergalozes juf Stretchberry wordt Jack toch poëzieflesgever en schrijft hij een gedicht voor zijn overleden hond. Met illustraties van Rotraut Susanne Berner.

LEESLOKKERS – In 1988, toen Stichting Lezen werd opgericht om het lezen te bevorderen, zag toevallig ook de beroemdste boekenwurm uit de kinderliteratuur het daglicht.

DOOR MIRJAM NOORDUIJN

Een boekenwurm als heldin. Dat klinkt als een contradictio in terminis: literatuur heeft een stoffig imago; met lezen vergaar je nou eenmaal geen heldenstatus. Toch is leesgek Matilda, het briljante meisje uit Roald Dahls gelijknamige kinderboek dat al in volzinnen praat als ze anderhalf is en twee jaar later leest, een van de populairste kinderboekenpersonages. Dat heeft natuurlijk alles te maken met Dahls schrijverschap. Zijn boeken combineren avontuur, humor en magie en kinderen zijn dol op die mix. Maar nog belangrijker: Dahl is volledig solidair met zijn jonge lezers. En dat voelen ze. Hoe spannend, fantastisch, griezelig of grappig een verhaal ook is, bij Dahl klinkt er altijd oprechte verontwaardiging in door over de machtsongelijkheid tussen kinderen en volwassenen.

Matilda ontleent haar heldenstatus dan ook vooral aan haar anarchistische gedrag: onverschrokken trekt ze ten strijde tegen de bekrompen volwassenenwereld. Om te beginnen neemt ze het op tegen haar ouders, die haar honger naar boeken maar niet begrijpen: 'Wat moet je nou in vredesnaam met een boek?'/ 'Lezen, papa.'/ Wat is er mis met de televisie, verdorie? We hebben een prachtig grootbeeld tv en jij moet zo nodig een boek! Je bent een verwend nest, kind.' Vervolgens, nadat ze als vierjarige alle bibliotheekkasten heeft leeg gelezen, komt ze in opstand tegen 'de Bulstronk', ontegenzeggelijk een van de vreselijkste vrouwelijke schoolhoofden uit de kinderboekenwereld en symbool voor het vastgeroeste onderwijssysteem waarbinnen geen ruimte is voor een bijzonder kind als Matilda. Geholpen door onvoorziene magische krachten en juf Engel, wier naam haar karakter past, weet het meisje haar strijd gelukkig te slechten.

Dahl is een leeslokker pur sang. Zijn boeken zijn verplichte kost voor alle leesbevorderaars, *Matilda* in het bijzonder: een kind dat van Matilda houdt, wordt vanzelf een boekenwurm. ●●●

Roald Dahl, *Matilda*, vert. Huberte Vriesendorp, ill. Quentin Blake. De Fontein, € 16,99

John Greens roadnovel *Paper Towns* (Gottmer, 15+) beschrijft de zoektocht van Q(uentin), (18), naar zijn plots verdwenen jeugdliefde Margo. Q's enige aanknopingspunt is Walt Whitmans gedicht 'Leaves of Grass' dat Margo achterliet. Zoekend naar hints leest Q het meermaals met zijn literatuurdocente en ontdekt onbedoeld wat poëzie vermag.

Sallie Mo (13) uit Sjoerd Kuypers *Bizar* (Hoogland & Van Klaveren, 12+) is net zo leesgek als Matilda. Na haar opa's dood zet haar psychiater haar op rantsoen: in plaats van lezen moet ze tijdens haar Waddeneilandvakantie schrijven. Dat resulteert in een wervelend, hartbrekend dagboekavontuur vol boekverwijzingen, met als inzet de waarheid.

Op het eiland Bougainville in de Grote Oceaan woedt een burgeroorlog waardoor Matilda (13) uit *Meneer Pip* van Nieuw-Zeelanders Lloyd Jones (Colibri, 15+) niet naar school kan. Meneer Watts, de enige overgebleven blanke, besluit de kinderen dan maar zelf les te geven door ze Charles Dickens' *Great Expectations* voor te lezen. De gevolgen zijn groot.

‘Je mag kinderen nooit te laag inschatten’

HUMOR EN RIJM – Kim van Kooten verraste deze winter met haar tweede prentenboek *Pomtidom en de prins op het mottige paard*, waarin het brutale prinsesje Pomtidom bezoek krijgt van Tobias de Blonde. Humor en soepel lopend rijm zijn haar met de paplepel ingegoten. De liefde voor het voorlezen heeft ze ook aan haar eigen kinderen doorgegeven.

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Hoe kwam je op het idee voor een verwende kleuter als hoofdpersoon?

‘Ik denk dat het personage Pom vorm kreeg in de tijd dat mijn eigen kinderen klein waren. Ik observeerde hen en hun vriendjes en vond de brutaalsten altijd het grappigst. Niet brutaal in de zin van onopgevoed, maar met een sterk karakter, dat met volle overtuiging dramatische dingen roept, dat vond – en vind – ik heel geestig. Toen ik mijn vierjarige zoon een keer vroeg of hij het misschien leuk zou vinden om de luier van zijn zusje te verschonen, riep hij met tranen in zijn ogen: ‘DAAR BEN IK NIET VOOR OP DE WERELD GEZET!’ Dat soort emotionele uitingen heeft Pomtidom ook.’

Je bent opgegroeid in een talig gezin. Werd je vaak voorgelezen en door wie?

Mijn vader (cabaretier en schrijver Kees van Kooten, AT) was de voorlezer. Hij las mijn broer en mij bijna elke avond voor, op het grote bed. Alles van Roald Dahl en alle rijmpjes van Annie M.G. Schmidt. Haar rijmpjes liepen zó lekker. Mij heeft hij iets langer voorgelezen, want mijn broer kon zijn aandacht er op een gegeven moment niet meer bij houden en ging dan klieren. Toen de kinderboeken op waren stapte mijn vader over op Willem Elsschot en Remco Campert.’

Wat waren je favoriete voorleesboeken?

‘In elk geval *Kees en Keetje* van Jantien Buisman, een prachtig kinderboek over twee egeltjes die in een relatiecrisis komen. Onze dochter is naar het vrouwelijke egeltje vernoemd. Een ander boek dat ik heel bijzonder vond is *Kleine Sjang* van Eleanor Frances Lattimore. Een dik boek vol prachtige tekeningen van de hand van de schrijfster. Het stamt uit 1931 en speelt zich af op het platteland in de omgeving van Shanghai, tegen de achtergrond van het verdwijnende Chinese keizerrijk. Het gezin van Sjang woont in een typische Chinese woning, alles is heel nauwkeurig beschreven en getekend.’

Heb je het stokje doorgegeven?

‘Ja, mijn man en ik hebben allebei heel veel voorgelezen. Eigenlijk de hele dag door, overal. Op de bank, op de grond, in bed. De kinderen hielden ervan en wij ook, het was voor ons allemaal even leuk. We lazen alle boekjes van Catharina Valckx. Ook zwaar favoriet: alles van P  p   Smit. Zij is de bedenker van *Fred het (heel erg eigenwijze) hert*. Fred het hert was echt heerlijk om voor te lezen, ontzettend grappig en de tekeningen zijn fantastisch. Qua rijm hebben we *Tien Stoute Katjes* van Mensje van Keulen stukgelezen.’

Wat heeft een goed voorleesboek nodig?

‘Het moet leuk zijn om voor te lezen, dat is volgens mij het allerbelangrijkste. Als je ertegenop ziet, wordt het niks. Natuurlijk heeft elk kind andere behoeften. De   n wil dat het grappig is en de ander wil lekker wegdromen. Maar voor welke stijl je ook kiest, er moet liefde in zitten. Ik heb wel eens boeken in mijn handen gehad die zo gemakzuchtig in elkaar geflanst waren dat ik er echt verdrietig van werd. Je mag kinderen nooit te laag inschatten. We leven in een wereld waar alles al behoorlijk aan het ‘verplatten’ is, dus laten we proberen om het aan de basis zo fantasievol mogelijk aan te bieden. Af en toe een lastig woord gebruiken mag best, dat is juist leuk.’●●●

Pomtidom krijgt Tobias de Blonde op bezoek, uit het rijk van links om de hoek. Pom speelt graag de baas, maar als Tobias weigert naar haar pijpen te dansen, levert dat nogal wat problemen op...

De tekst van Kim van Kooten is op rijm en staat bol van de spottende humor; de prachtige illustraties van Noëlle Smit vullen de tekst perfect aan.

Pomtidom en de prins op het mottige paard, Kim van Kooten en Noëlle Smit (ill.). Gottmer, € 14,99

FOTO'S CHRIS VAN HOUTS

De Mooie Kinderboekentournee

Het Mooie Kinderboekenfestival is uitgegroeid tot een tournee. Dit jaar start het festival met een try out in Hoogeveen op 26 april en vinden er twee festival edities plaats: in de Tolhuistuin in Amsterdam op 31 mei en in de Verkadefabriek in 's-Hertogenbosch op 14 juni. Tijdens de Mooie Kinderboekentournee gaan kinderen en hun begeleiders op ontdekkingsreis langs theatrale verbeeldingen en workshops, geïnspireerd op bijzondere kinderboeken. Zo is er dit jaar een smartlappenvoorstelling bij het boek *Uit elkaar* van Bette Westera en Sylvia Weve; een blotevoeten-modderpad bij het boek *Hup Herman!* van Yvonne Jagtenberg; een levensgrote draak bij het prentenboek *Waar is de draak* van Leo Timmers; en een iDance gamecontest bij *Professor S. en de verslaafde koning* van Erik Scherder en Fred Diks, waarbij kinderen op dansmatten een game tegen elkaar spelen om zo hun hersens fit te houden. Andere auteurs en illustratoren die tijdens het festival hun opwachting maken, zijn Mylo Freeman, Martijn van der Linden, Sanne te Loo, Annejan Mieras, Linda Dielemans, Maranke Rinck en Simon van der Geest. Meer informatie is vanaf half maart te vinden op kinderboekenfestival.nl. [A7]

Leespluim

Drie nieuwe Leespluimen werden er deze winter uitgedeeld. In december viel de eer te beurt aan *Tijger* van Jan Jutte (Lemniscaat, 4+), dat volgens de juryleden goede gespreksstof oplevert. 'Eenzaamheid, heimwee, vriendschap zijn herkenbare thema's in dit onwaarschijnlijke verhaal. De grote, paginavullende tekeningen laten de ontluikende warmte vanuit een koude besneeuwde achtergrond overtuigend uitkomen,' schrijven zij in het juryrapport. De allereerste Leespluim van 2020 was voor *Naar de wolven* van Anna Woltz en Ingrid en Dieter Schubert (ill.) (Querido, 4+), een sprookjesachtige vertelling over de komst van een baby, wat aanleiding geeft tot gesprekken over delen en jaloezie. De Sardes Leespluim van februari ging eveneens naar een boek voor oudere kleuters. In *Julian is een zeemeermin* van Jessica Love met tekeningen van Jan Jutte (Randazzo, 5+) droomt Julian er na een bezoek aan het zwembad van om een zeemeermin te zijn. 'Werkelijkheid en fantasie lopen bij Julian nog heerlijk in elkaar over,' aldus het juryrapport. Bij de bekroonde boeken zijn activiteiten te vinden op de website van Sardes. [A7]

sardes.nl

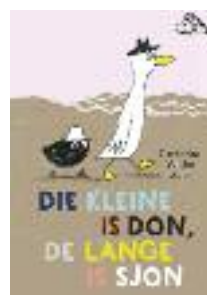
Annie M.G. Schmidtlezing 2020

Koos Meinderts zal de Annie M.G. Schmidtlezing 2020 verzorgen. Op woensdagavond 13 mei geeft hij in het Literatuurmuseum onder de titel *Het land waar grote mensen wonen* zijn visie op actuele ontwikkelingen in de kinder- en jeugdliteratuur. Meinderts debuteerde in 1983 met *Mooi meegenomen* en heeft ruim vijftig titels op zijn naam staan. Zijn werk werd diverse malen bekroond. Zo kreeg hij de Boekenleeuw voor *De zee zien* en de Gouden Griffel voor *Naar het noorden*. In 2019 ging de film *De Club van Lelijke Kinderen* in première, gebaseerd op zijn gelijknamige kinderboek. De Annie M.G. Schmidtlezing werd voor het eerst georganiseerd in 2000 door de Universiteit Leiden. Bekende auteurs hebben in de afgelopen decennia de lezingen verzorgd, onder wie Paul Biegel, Imme Dros, Joke van Leeuwen, Ted van Lieshout, Anna Woltz en Marjolijn Hof. De lezing wordt georganiseerd in samenwerking met Stichting IBBY-Nederland en mede mogelijk gemaakt door Stichting Lezen en het Nederlands Letterenfonds. Net als vorig jaar zal de bijeenkomst integraal te beluisteren zijn in een speciale aflevering van De Grote Vriendelijke Podcast. [A7]

lezen.nl

Tijgerlezen

Voor beginnende lezers is de serie Tijgerlezen ideaal. 'Geen AVI-onzin. Gewoon lezen waar je zin in hebt met iets grotere letters en korte zinnen,' zo prijst uitgeverij Querido Tijgerlezen op de prospectus aan met de woorden van *Volkskrant*-recensent Pjotr van Lenteren. Het afgelopen jaar leverde uiterst leesbare en rijk geïllustreerde boeken op, zoals *Miss Eenhoorn* van Edward van de Vendel en striptekenaar Floor de Goede, een onweerstaanbaar verhaal over een tv-talentenjacht, en *Olle wist zeker dat hij geen bril nodig had*, een bewerking van het eerder verschenen prentenboek van Joukje Akveld met illustraties van Sieb Posthuma. In februari verraste Catharina Valckx met zes korte verhalen in *Die kleine is Don, de lange is Sjon*, geschreven met de voor haar zo kenmerkende humor en ontregeling. Voor komend voorjaar staan gepland *De popcornspion*, een nieuw deel over Popcorn Bob, een grappig explosief karakter van Marancke Rink getekend door Martijn van der Linden; en *Luister naar mijn trompet* van de altijd hilarische Amerikaan Mo Willems. In mei verschijnt *Hoe beroof je een bank* van Pim Lammers en illustrator Loes Riphagen. De boeken kosten € 13,99 per stuk. [A7]

Muis is jarig

23 jaar was Lucy Cousins en nog niet afgestudeerd van het Royal College of Art in Londen, toen haar uitgever Walker Books haar vroeg om een prentenboek over een dier te tekenen. Het ontstaan van Muis verliep verbazingwekkend soepel en snel. Na wat schetsen en schilderen keken twee priemend zwarte oogjes haar aan vanaf het papier. Cousins besloot haar 'Maisy' te noemen – naar een oude Britse voornaam die populair was bij de generatie van Lucy's grootouders. 'Het voelde gelijk goed,' vertelde Cousins tijdens een bezoek aan Nederland (in *Lezen 1*, 2009). Ze kleepte Muis aan met stevige, primaire kleuren, die aansluiten bij wat kinderen zelf zouden kiezen en liet haar avonturen beleven die dicht bij de dagelijkse ervaringen van jonge kinderen staan. Muis' wereldwijde succes begon in de vroege jaren negentig met een serie beweegbare pop-upboeken. Dit jaar bestaat het muisje dertig jaar. Haar avonturen worden in 27 talen vertaald en er zijn wereldwijd 27 miljoen boeken verkocht. Ter gelegenheid van Muis' verjaardag verschijnt het kartonboek *Muis is jarig* en zijn er uitdeelboekjes te koop (in sets van tien boekjes voor tien euro). [A7]

Goed getekend

- *Waar geluk begint* is een kleurrijk, lichtvoetig filosofisch prentenboek over het ongrijpbare begrip geluk, dat door Eva Eland is verbeeld als een roze wezentje (Leopold, 4+).
- Zelf een verhaal bedenken en vertellen kan met *Reisje naar de maan* van de Amerikaanse illustrator John Hare, waarin een schoolklas zich opmaakt voor een spannende maanwandeling (Lannoo, 3+).
- In *Dokter Vos* besluit vos dat hij dokter wil worden en plaatst een bordje op zijn deur. Een nieuw prentenboek van Daan Remmerts de Vries over de sluwe vos, die eerder schitterde in het geraffineerde prentenboek *Vos is een boef* (Gottmer, 4+).
- In *De fantastische vliegwedstrijd* van Tjibbe Veldkamp gaan tien vogelteams van start, maar komen ze een voor een in de problemen. Een groot formaat prentenboek met komische tekeningen van Sebastiaan van Doninck (Querido, 4+). [A7]

DE MAGIE VAN VOORLEZEN OP SCHERM

ONDERZOEK – Op de website devoorleeshoek.nl, opgericht door **Anouk Overman**, zijn honderden voorleesfilmmpjes te vinden, geschikt voor kinderen van nul tot tien jaar, waarin verhalende prentenboeken worden ondersteund door klassieke muziek. In samenwerking met **Stichting Lezen** en **dr. Suzanne Mol**, universitair docent **Pedagogische Wetenschappen** aan de **Universiteit Leiden**, is het gebruik van **De Voorleeshoek** wetenschappelijk onderzocht. De positieve resultaten hadden oprichter Overman ‘niet gelukkiger kunnen maken’.

DOOR EVA GERRITS

Hoe is De Voorleeshoek ontstaan?

Overman: ‘Nadat ik tien jaar had gestudeerd – van mbo-opleiding onderwijsassistent via de pabo naar muzikwetenschappen aan de universiteit – wist ik dat ik niet voor de klas wilde. Binnen het curriculum van het basisonderwijs was er naar mijn idee niet genoeg ruimte om met creatieve talenten van leerlingen te werken. Maar ik wilde het onderwijs ook niet loslaten. Waar ik het meest van had genoten tijdens de pabo was het voorlezen in de klas. Er gebeurde dan altijd iets met de kinderen, iets magisch: die enorme betrokkenheid, het intense luisteren, de band die je samen opbouwt door gesprekjes over de boeken. Ik las steeds vaker dat er te weinig wordt voorgelezen – zonde van al die mooie kinderboeken, vond ik. Thuis ben ik voor mijn eigen plezier een voorleesfilmpje gaan maken, met mijn camera op een statief, zittend op de bank met *Wij hebben een orkest* van Dick Bruna, vol personages die een instrument bespelen. Zo kwam ik op het idee er klassieke muziek onder te zetten. Ik heb het gepitcht bij een media-inveringsbedrijf, Cult Crowd. Met succes, ineens kon ik een bedrijf in voorleesfilmpjes opzetten.

In 2016 zijn we gestart met 25 filmpjes. Inmiddels zijn dat er ruim 1000: 600 in het Nederlands en 400 voor de Amerikaans-Spaanse tak The Reading Corner, waarvan 380 in het Engels en 20 in het Spaans. The Reading Corner ontstond overigens in 2018, nadat een groot Amerikaans telecombedrijf informeerde naar leuke content voor kinderen. Er komt nog een reeks filmpjes in het Frans en ik zou heel graag verhaaltjes in het Pools, Turks, Arabisch en nog een aantal talen willen toevoegen, om meer anders-talige kinderen te bereiken.’

Proberen jullie actief mensen te bereiken die niet vanzelfsprekend met boeken in aanraking komen?

‘We werken onder andere samen met de Koninklijke Bibliotheek, waardoor De Voorleeshoek gratis beschikbaar is voor alle kinderen die lid zijn van de bibliotheek in Nederland. Met het bibliotheekpasje kan gratis worden ingelogd en kunnen kinderen thuis naar De Voorleeshoek kijken. Ook is De Voorleeshoek beschikbaar in alle asiel-

zoekerscentra, waar ik ook voorlees. De Voorleeshoek groeit en het wordt steeds drukker maar ik vind het belangrijk zelf te blijven voorlezen, te zien wat het doet met kinderen. En elke keer als ik bij een AZC ben geweest, kom ik thuis met mooie verhalen. Laatst begon er een meisje te dansen telkens als de muziek begon, rondjes draaiend op haar tenen. Een jongen die alleen Arabisch sprak en van wie ik dacht: die haakt vast af, heeft vijftig minuten met pure verwondering zitten kijken en luisteren. Wie weet heeft hij toch een paar Nederlandse woorden opgepikt.

Ik zie überhaupt dat de muziek kinderen meeneemt de prenten in. In de filmpjes wordt er niet meer dan op de illustraties in- en uitgezoomd, van links naar rechts en van boven naar beneden. Meer is ook niet nodig. Ik heb bewust niet voor animatie gekozen; dat is kostbaar, bovendien zijn de illustraties al zo weloverwogen en rijk, er gebeurt al zoveel in. Sowieso werkt het beter dan met een boek rondgaan in de klas, waarbij kinderen steeds schever in hun stoel gaan hangen omdat ze de prenten goed willen zien.'

Wat zijn de toekomstplannen?

'We richten nu De Voorleeshoek+ in, waar leren op een leuke manier centraal staat. Kinderen zijn bijvoorbeeld steeds meer bezig met eten, koken en duurzaamheid, dus komt er De Kookhoek, een zesdelige kinderkookboekenserie, ondersteund door een filmpje waarin iemand kokkerelt. We zijn aan het kijken of daar een versje in kan, om het te koppelen aan voorlezen. Ook gaan we prentenboeken met de tekst in beeld brengen: karaokelezen; en er komt een muziekhoek. Er zijn zoveel mooie muziekboeken gemaakt, het zou erg leuk zijn als een muziekleraar die tot leven brengt zodat je kan meezingen of gewoon luisteren. En we willen nieuwsitems – Prinsjesdag, de Olympische Spelen, een vulkaanuitbarsting – koppelen aan kinderboeken. In korte filmpjes wordt dan iets leerzaams verteld, eventueel gekoppeld aan iets wat je zelf kunt doen, met een link naar een bijpassend verhaal. We bekijken ook de mogelijkheden rondom coderen en programmeren. Elk leerstuk wordt in elk geval gekoppeld aan kinderboeken, dat is en blijft de kracht van De Voorleeshoek.'

Onderzoeksresultaten

Via Stichting Lezen kwam Overman in contact met dr. Suzanne Mol, werkzaam aan de Universiteit Leiden, die het wetenschappelijk onderzoek naar het gebruik van De Voorleeshoek optuigde. Een aantal aansprekende resultaten: de 51 deelnemende ouders gaven bijna allen aan (heel) tevreden te zijn met De Voorleeshoek; ook de meeste kinderen gaven aan het (heel) leuk te vinden ernaar te kijken. Het grote aantal beschikbare filmpjes, de stijl van filmen, de manier van voorlezen en de gekozen titels worden goed gewaardeerd. Ouders vinden het fijn dat ze in aanraking komen met nieuwe boeken die ze anders niet gekozen zouden hebben. De inzet van klassieke muziek ziet een aantal ouders als een speelse manier om ermee kennis te maken, en de combinatie van voorlezen, prenten en muziek wordt positief beoordeeld. Mede door de klassieke muziek wordt kijken naar De Voorleeshoek gezien als een rustgevende activiteit, en veel ouders hebben de indruk dat De Voorleeshoek positief bijdraagt aan de ontwikkeling van hun kind. Hoewel als nadeel wordt genoemd dat De Voorleeshoek scherm-tijd betekent, geven ouders aan dat ze De Voorleeshoek verkiezen boven andere bronnen van filmpjes, zoals de televisie, YouTube, of (meer algemeen) het internet. De Voorleeshoek wordt gezien als een meer educatieve, veiligere en reclamevrije bron. Een aantal ouders geeft aan favoriete Voorleeshoekboeken te hebben geleend of gekocht. Overman: 'Zelf voorlezen blijft de voorkeur hebben, maar De Voorleeshoek biedt een mooie aanvulling. We blijven ons ontwikkelen, de website wordt vernieuwd, het bereik groeit en er is nog zoveel potentie. Het doel is dat ieder kind in aanraking komt met boeken en minstens vijftien minuten per dag wordt voorgelezen. Hopelijk wordt De Voorleeshoek een begrip in binnen- en buitenland en kunnen we daaraan ons steentje bijdragen.'

devoorleeshoek.nl wordt wekelijks aangevuld met nieuwe verhalen. Particuliere abonnementen (€ 3,99 per maand) en zakelijke abonnementen zijn mogelijk. Een factsheet met alle onderzoeksresultaten is opvraagbaar bij Stichting Lezen.

75 jaar vrijheid: Lezen tipt

- In *Verboden te vliegen* brengt Martine Letterie de oorlogsjaren tot leven voor jonge kinderen. Als de oorlog uitbreekt bedenkt Fietje een list om haar duiven te redden uit handen van de Duitsers. Met kleurenillustraties van Rick de Haas (Leopold, 6+).
- *Toen het oorlog was* is een kloek informatief boek over de Tweede Wereldoorlog. In tien hoofdstukken loodsen auteurs Annemiek de Groot, Roos Jans, Juul Lelieveld en Liesbeth Rosendaal lezers langs de oorlogsjaren in Nederland. Op de website van de uitgeverij zijn werkbladen te vinden voor het basisonderwijs. Met illustraties van Irene Goede (Gottmer, 10+).
- In *Een aap op de wc. Een dierentuin in oorlogstijd* vertelt Jolkje Akveld de waargebeurde lotgevallen van de dieren uit Diergaarde Blijdorp na het bombardement op Rotterdam. Met illustraties van Martijn van der Linden (Hoogland & Van Klaveren, 10+).
- Annemarie van den Brink en Suzanne Wouda doken in het archief van het NIOD en schreven *Oorlog in inkt*, dat is gebaseerd op dagboekfragmenten van kinderen in oorlogstijd (Ploegsma, 10+). [A7]

De Waanzinnige Podcast

De Waanzinnige Podcast wil alle kinderen in Nederland aansteken met leesplezier. ‘Leesplezier is de sleutel tot verbeelding. Lezen verruimt ons denken, leert ons de ander beter te begrijpen en vergroot ons welzijn,’ schrijven de initiatiefnemers op hun website. De Waanzinnige Podcast is een idee van programmamaker Maya Shamir en podcastmaker Marije Ravelli. Per serie van dertien afleveringen gaan zij steeds op bezoek in een klas en laten daar kinderen vertellen over de boeken die zij hebben gelezen. De fragmenten worden gemonteerd met veel geluidseffecten, waardoor zij een hoorspelachtig karakter krijgen. In de eerste serie zijn kinderen uit groep 4 van basisschool Piet Hein in Amsterdam aan het woord. Levi (7) vertelt over *Bob Popcorn* van Marancke Rink en Martijn van der Linden (‘het is een heel ondeugend mannetje!’); Felix (7) over het woeste *Julius Zebra, Rollebollen met de Romeinen* van Gary Northfield. Elke aflevering duurt zeven minuten, en elke reeks zal gemaakt worden voor en door kinderen van dezelfde leeftijd. De Waanzinnige Podcast is te beluisteren via Podcast-apps en gebruikt de hashtags #lezenisleuk #maarnietheus #echtewel. [A7]

dewaanzinnigepodcast.nl

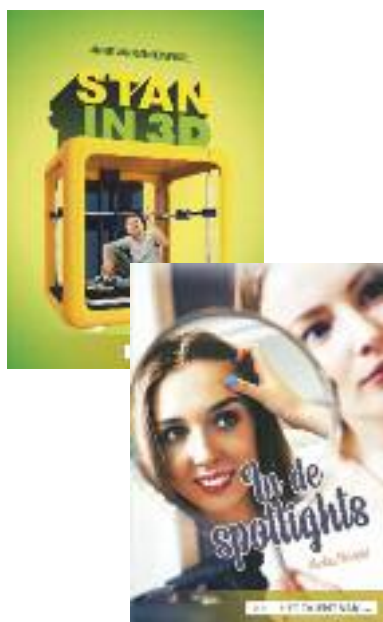
De Piraten van Hiernaast

Reggie Naus heeft een heerlijk gevoel voor piratenhumor en laat in zijn grappige serie *De piraten van hiernaast* (Ploegsma, 8+) bloed en rum rijkelijk vloeien. De avonturen van de piratenfamilie Donderbus, die neerstrijkt in een gewone woonwijk, zijn nu ook verfilmd. Hun levensgrote piratenschip werd voor de verfilming nagebouwd in een straat in Amsterdam-Noord. In *De Piraten Van Hiernaast* wordt het saaie kustplaatsje Zandwijk aan Zee op stelten gezet door de komst van de onaangepaste en zwaardvechtende piratenfamilie. Terwijl de burgerlijke buurtbewoners klagen over de waakhaai en huisoctopus, sluit de twaalfjarige Michiel vriendschap met piratenzoon Billy. Michiel dreigt zijn nieuwe vriend te verliezen wanneer aartsvijand Knokige Krelis plots opduikt. *De Piraten Van Hiernaast* wordt geregisseerd door Pim van Hoeve, de cast bestaat uit onder anderen Egbert-Jan Weeber, Tygo Gernandt, Matti Stoker (als Michiel) en Samuel Beau Reurekas (als Billy). Het scenario werd geschreven door Sander de Regt. De film draait vanaf 22 april in de bioscoop. [A7]

Lezen voor de Kinderjury

Lezen voor de Kinderjury 2020 kan in alle boeken die in 2019 zijn verschenen. Op de tiplijst van dit jaar staan vijftig titels, die zijn verdeeld over de twee leeftijdscategorieën 6 tot en met 9 en 10 tot en met 12 jaar. Vier aanraders:

- *Operatie Oma Sjannie* van Lysette van Geel en Karst-Janneke Rogaar (ill.) waarin je helemaal in het fantasievolle hoofd van Amare kruipt, die haar oma kidnap uit het ziekenhuis (Moon, 9+).
 - Twee koninginnen willen dolgraag een kindje en gaan op zoek naar een ooievaar. Janneke Schotveld neemt in *Het kattenmanntje* stereotypen op de hak en zet daar moderne sprookjes tegenover (Van Holkema & Warendorf, 8+).
 - *Elke dag broerdag* van Tineke Honingh, waarin vijf (half)broers weglopen van huis om te kamperen in het bos als ze vermoeden dat er een nieuwe omgangsregeling in de lucht hangt (Van Holkema & Warendorf, 10+).
 - *Homme en het noodgeval*, het nieuwe boek van van Annejan Mieras, die eerder veraste met *Portiek Zeezicht*. Met illustraties van Linde Faas. (Lemniscaat, 10+).
- De complete tiplijst is te vinden op Kinderjury.nl. [A7]

Het talent van...

‘Lezen is voor iedereen’ is het motto van uitgeverij Eenvoudig Communiceren dat zich richt op minder vaardige lezers, die graag een realistisch verhaal lezen dat aansluit op hun belevingswereld. Op verzoek van leerkrachten in het primair onderwijs ontwikkelde Eenvoudig Communiceren onlangs de nieuwe serie *Het talent van...*, bedoeld voor kinderen vanaf tien jaar. In de eerste twee delen staan kinderen centraal die niet zo goed in hun vel zitten en veel weerstand van hun omgeving ondervinden. Stan uit *Stan in 3D* van Annie van Gansewinkel vindt school niet leuk. Het is een behulpzame jongen, die van sleutelen houdt, en zijn oma en andere ouderen graag helpt. Toch komt hij steeds in de problemen. Als hij het FabLab ontdekt, een plek vol techniek en 3D-printers, voelt hij zich voor het eerst helemaal thuis. Noor uit *In de spotlights* van Marlies Verhelst is gek op make-up en kapsels, maar haar ouders hebben alleen oog voor de dansprestaties van haar zus. Als ze mag invallen als visagist bij een balletvoorstelling krijgt ze alsnog erkenning voor haar talent. De boeken zijn geschreven op AVIM7-niveau, hebben een overzichtelijke bladspiegel en zijn ook bruikbaar in de onderbouw van het voortgezet onderwijs. [A7] eenvoudigcommuniceren.nl

Leesbevordering in de klas

Op zoek naar een themaboek om te gebruiken in de klas? Op de website leesbevorderingindeklas.nl worden jeugdboeken beschreven die kunnen worden ingezet bij projecten, bij wereldoriëntatie of bij sociaal-emotionele lessen. Zo zijn er boeken te vinden over vakgebieden als geschiedenis, natuur en techniek, aardrijkskunde, milieu, media, journalistiek en kunst. Daarnaast bevat de website een overzicht van boekverfilmingen, voorleesboeken, boeken voor kinderen met leesmoelijkheden, en worden ook nieuw verschenen boeken besproken. Leesbevordering in de klas is een project van Femke Ganzeman, die als leerkracht op verschillende basisscholen heeft gewerkt en nu werkzaam is als onderwijskundig adviseur. Tijdens haar opleiding tot voorleescoördinator ontdekte ze dat er behoefte is aan heldere informatie over kinderboeken voor het onderwijs. Begin 2016 startte ze daarom Leesbevordering in de klas, waarin ze zich specialiseert in fictie voor de bovenbouw van de basisschool. Volgens Ganzeman is juist deze categorie boeken het lastigst te vinden voor leerkrachten die minder goed op de hoogte zijn van het aanbod. [A7] leesbevorderingindeklas.nl

Tineke de Jong en Linda Segers van basisschool Anton van Duinkerken

'JE LEERT LEZEN DOOR VÉÉL TE LEZEN'

KWALITEITSSLAG – De Bibliotheek op school is in de afgelopen jaren fors gegroeid en doet veel goeds voor het leesonderwijs op school. Toch valt er nog een flinke kwaliteitsslag te maken – zo luidt de belangrijkste conclusie uit een onderzoek dat Stichting Lezen heeft laten uitvoeren onder Nederlandse basisscholen.

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Lezen is belangrijk, daarover is iedereen het eens, maar in de praktijk zijn er veel verschillende manieren waarop een basisschool met leesbevordering kan omgaan. OBS Heidepark in Lemelerveld bijvoorbeeld, steekt veel energie in activiteiten. De leescoördinatoren van deze school verzinnen van alles om lezen onder de aandacht te brengen. Voor elk teamoverleg kiezen zij een boek om hun collega's te inspireren. Ze prijzen zichzelf gelukkig met een eigen leeslokaal, dat alleen voor lezen is bedoeld en met inzet van hulpouders is gerealiseerd. Een ander voorbeeld: basisschool Anton van Duinkerken in Bergen op Zoom heeft in de afgelopen jaren een mooie Bibliotheek op school ingericht en stelt deze ook na schooltijd open voor ouders en kinderen. De school heeft veel leerlingen met een migratieachtergrond die nauwelijks in de openbare bibliotheek komen. Daarom kunnen zij na schooltijd in hun eigen schoolbib rondneuzen en boeken mee naar huis nemen; een voorziening waar veel gebruik van wordt gemaakt. Extra leuk: de vrijwilligers die de bibliotheek draaiende houden zijn daarover zo enthousiast dat zij nu ook betrokken worden bij leesactiviteiten.

Opgeschud

Leesbevordering staat volop in de belangstelling. Begin december werden Nederland en Vlaanderen opgeschud door de tegenvallende resultaten in het internationale PISA-onderzoek, waaruit bleek dat de leesvaardigheid en het leesplezier van vijftienjarigen flink zijn gedaald. Volgend jaar zijn de zesdegroepers van de basisschool aan de beurt voor het internationaal vergelijkende onderzoek PIRLS. In 2016 werd al geconstateerd dat 31 procent van deze groep negen- en tienjarigen niet met plezier leest. De vraag is nu of het ontbreken van leesplezier ook hier doorzet en de leesvaardigheid gaat beïnvloeden. Immers: wie lezen niet leuk vindt, zal deze activiteit gaan mijden en dat heeft gevolgen.

Vinger aan de pols

Om de vinger aan de pols te houden, heeft Stichting Lezen opdracht gegeven aan DUO Onderwijsonderzoek & Advies om een uitgebreid onderzoek uit te voeren naar de stand van zaken van leesbevordering in het basisonderwijs. De vragen waarop dit onderzoek antwoord geeft zijn onder meer: hoe ziet het leesbeleid van basisscholen eruit? Op hoeveel scholen is een leescoördinator actief? Hoe zijn de beschikbaarheid van boeken en leesbevorderende activiteiten georganiseerd? De respons was groot. 423 leerkrachten en 200 schoolleiders uit het basisonderwijs hebben een vragenlijst ingevuld. Circa de helft van hen doet mee aan de Bibliotheek op school. De resultaten zijn opvallend. Het goede nieuws is dat het belang van lezen breed onderkend wordt. Zo goed als alle

Susanne Haarbrink en Sandra Meulenbelt van OBS Heidepark

ondervraagde leerkrachten en schoolleiders vinden leesbevordering belangrijk. Vrijwel alle basisscholen beschikken over een boekencollectie op school en dagelijks vrij lezen of voorlezen is er vanzelfsprekend. Minder positief is dat leesbevordering lang niet overal is ingebed in het beleid. Bij slechts iets meer dan de helft van de deelnemende basisscholen is leesbevordering opgenomen in het beleidsplan. Bovendien beschikt minder dan de helft van de scholen over een leescoördinator. Ter vergelijking: in 2014 had nog driekwart van de scholen een Leesplan en was op twee derde van de basisscholen een leescoördinator aanwezig. Dat is zonde, want met een boekenkast alleen ben je er nog niet.

Leesgedrag

De Bibliotheek *op school*-scholen doen het gemiddeld genomen iets beter. Zij beschikken vaker over een leescoördinator dan basisscholen zonder deze voorziening, en ook hebben zij vaker hun leesbeleid op orde. Toch valt ook bij de Bibliotheek *op school*-deelnemers nog een flinke kwaliteitslag te maken, vinden de onderzoekers. Immers: op te veel scholen ontbreekt structureel beleid en dat maakt het leesonderwijs kwetsbaar. Een goed opgeleide leescoördinator, voldoende budget voor materialen en activiteiten, kennis van het actuele boekenaanbod en een geïnspireerd team zijn nodig om het vuurtje te laten branden bij leerlingen. Uiteindelijk valt of staat het leesbeleid met het uitdragen van enthousiasme voor het boek. Als leesbevorderaar zul je altijd zelf moeten lezen. Ook daar hapert het. Slechts twee vijfde van de ondervraagde leerkrachten leest regelmatig kinderboeken, en dan vooral in de onderbouw. Van een titellijst die aan de respondenten werd voorgelegd (met onder meer recente winnaars van een Gouden Griffel) had een ruime meerderheid geen enkel boek gelezen.

Methoden en leesplezier

Een andere opvallende uitkomst is dat lang niet alle basisscholen tevreden zijn over hun begrijpend- en technisch-lezenmethode. Voor technisch lezen maakt de meerderheid van de scholen gebruik van de methode *Estafette*; slechts twee op de vijf leerkrachten vindt dat deze methode het leesplezier stimuleert. Voor begrijpend lezen zijn de resultaten iets beter.

Leeshoekje op OBS Heidepark

Meer dan de helft van de leerkrachten is tevreden over *Nieuwsbegrip*, de meest gebruikte methode. *Veilig leren lezen*, nummer twee op de ranglijst, *Grip op Lezen* en *Kidsweek in de Klas* scoren aanzienlijk beter.

Voor sommige scholen is ontevredenheid reden om de methode los te laten, zo blijkt uit een serie van zes interviews die zijn opgenomen in het rapport. Leesplezier staat bij ons voorop, zeggen Susanne Haarbrink en Sandra Meulenbelt, leescoördinatoren van OBS Heidepark. 'Daarom hebben we de technisch-lezenmethode afgeschaft. Het was te veel schrijfwerk, te veel invullen en de verhaaltjes waren knettersaai.' KBS De Brakken in Rijen besloot twee jaar geleden om te stoppen met de technisch-lezenmethode en heeft flink geïnvesteerd in de Bibliotheek *op school*. Met succes. 'Leerlingen lezen nu wat ze zelf leuk vinden en de resultaten zijn verbeterd,' vertelt leerkracht Arie Oprins. 'De filosofie is nu: lezen doe je als je het leuk vindt, en goed leren lezen is vooral een kwestie van meters maken. Dus faciliteren we het lezen met een ruime boekenkeuze en veel leestijd. De twee uur per week die dat kost vraagt veel van de onderwijstijd, maar het betaalt zich terug in resultaten.'

Prioriteit

ABBS De Zuiderzee pakt het nog rigoureuzer aan. Rienkje van der Eijnden, (voormalig) directeur, vertelt dat de school van geen enkele leesmethode gebruikmaakt, maar leerkrachten zelf teksten laat uitzoeken rond een thema, vanuit de overtuiging dat je van kinderen lezers maakt door ze te motiveren voor de inhoud. De besparingen die dat oplevert worden geïnvesteerd in de eigen boekencollectie. 'Wij zijn een ontwikkelingsgerichte school, waar het lezen altijd plaatsvindt in een betekenisvolle context,' legt Van der Eijnden uit. 'Lezen heeft hier hoge prioriteit. Technisch en begrijpend lezen zijn bij ons geen aparte vakken; wij zien dat als samenhangende activiteiten. Je hebt ze altijd nodig, dus staan we er vaak bij stil. Vlot en begripvol lezen leer je vooral door véél te lezen.' ●●●

De rapportage *Stand van zaken. Leesbevordering basisonderwijs 2019* is te raadplegen op lezen.nl en leesmonitor.nl.

Hoe maken we van leerlingen lezers?

FOTO LIZ DAIEMA FOTOGRAFIE

Joanneke Prenger, taalexpert bij SLO

‘Wat je nu wel ziet op basisscholen: ’s ochtends lezen leerlingen bijvoorbeeld een tekst voor nieuwsbegrip over de storm in Nederland, daarna rekenen ze met stoeptegels, dan gaan ze een tekst lezen over de Romeinen en daarna werken ze aan iets creatiefs. Terwijl het voordeel van het basisonderwijs juist is dat er thematisch kan worden gewerkt. Mijn advies: zorg voor begrijpend-leesonderwijs waarin gewerkt wordt aan het doelgericht opbouwen van achtergrondkennis en woordenschat van alle leerlingen, door ze in de gelegenheid te stellen langdurig teksten en boeken te lezen over hetzelfde thema.

Een ander belangrijk aspect: gebruik teksten met een rijke en uitdagende inhoud en van goede taalkwaliteit. Om maar te zorgen dat leerlingen het snappen, worden op scholen vaak erg verarmde teksten gebruikt: bijna geschreven in telegramstijl, met een enorme informatie-dichtheid en in verschillende tekstgenres, zonder dat verbanden duidelijk zijn aangegeven. “Eenvoudiger” betekent dan niet “begrijpelijker”; zo maak je van leerlingen geen lezers, maar kunnen ze terecht komen in een neergaande spiraal waarbij de leesmotivatie (nog meer) afneemt. Zorg daarbij ook voor andere tekstverwerkingsopdrachten dan alleen het beantwoorden van vragen; bijvoorbeeld het voeren van een gesprek over de tekst, of het verbeelden van een fragment.

En een derde advies: laat het (vrij) lezen geen solistische activiteit zijn, maar zorg ervoor dat er regelmatig over gelezen teksten en boeken gesproken wordt via verschillende werkvormen.’

Inouk Boerma, docent en onderzoeker hogeschool iPabo

‘Alle kinderen houden in principe van verhalen; wat voor soort verhaal of boek kan per kind verschillen. Het is zaak te weten welk boek past bij welk kind. Ouders, leerkrachten, bibliotheekmedewerkers en andere leesbegeleiders zouden dan ook bij voorkeur een breed repertoire moeten hebben. Een groot boekenaanbod is belangrijk. Ook voor opgroeiende kinderen die als lezer dreigen af te haken, zijn geschikte boeken te vinden, op hun niveau, in hun interessegebied. Daarbij moet de begeleiding passen: sommige kinderen hebben een zetje nodig om (verder) in een boek te komen. Boekpromotie – door een stukje voor te lezen, het boek te tonen, erover te vertellen, of door samen te lezen, bijvoorbeeld om en om

– kan kinderen daarin op weg helpen. Praten over boeken, de Aidan Chambers-aanpak, is ook effectief. In gesprek met een leerkracht of een ander kind kan een verhaal meer betekenis krijgen.

Een dergelijke leesbevorderingsaanpak – welk boek past bij welk kind; boekpromotie; praten over boeken – vereist eigen inbreng, buiten educatieve methoden om: je moet zelf op zoek gaan en boekenkennis ontwikkelen. Dan kan het gebeuren dat je een verhaal niet leuk vindt en je werk voor niks lijkt te doen – maar ook zo verplaats je je in hoe het is voor kinderen. Wat ook werkt is kinderen aanmoedigen en complimenteren; niet alleen in groep 3 als ze leren lezen, maar (juist) ook daarna, als de interesse dreigt te verflauwen. En dan nog, pubers kunnen ondanks alle inspanningen afhaken – maar wellicht blijft er iets hangen en komt het later weer goed.’

OPWAARTSE LIJN – Tijdens Lezen Centraal op 1 april, het congres dat Stichting Lezen jaarlijks organiseert, staat de vernieuwde doorgaande leeslijn centraal. In deze Prikkels geven de vier keynotespeakers, allen expert in hun vakgebied, vast kort antwoord op de vraag: hoe maak je van leerlingen lezers? [Lezen](#)

DOOR EVA GERRITS

FOTO: NORBERT WAALDOER

Gerdineke van Schilfhout, taalexpert bij SLO

‘Voor succesvol taal- en leesonderwijs in het voortgezet onderwijs spelen talloze factoren een rol, maar essentieel is het bewustzijn dat taalontwikkeling schoolbreed plaatsvindt en niet alleen bij de Nederlandse les. Een gezamenlijke aanpak, een team dat er samen de schouders onder zet, werkt. Draag als school een lezende cultuur uit in het aanbod én geef het goede voorbeeld. Een wezenlijk punt daarbij, om ontleding tegen te gaan: vervang (complexe) teksten niet door YouTube filmpjes of andere digitale media, maar zet die moderne middelen in als stijger naar de tekst; gebruik ze ter verrijking, niet ter vervanging. Direct aan de slag? Naar aanleiding van het PISA-onderzoek van 2015, waarin werd aangetoond dat vooral onder vmbo-leerlingen de leesvaardigheid en -motivatie daalden, is het digitale informatieplatform [lezeninhetvmbo.nl](#) ontwikkeld door leraren in het vmbo, leesbevorderaars en anderen. Alle relevante informatie, kennis en praktische handvaten voor het ontwikkelen van goed taal- en leesonderwijs zijn daar gebundeld, van praktische adviezen in de klas, tot voorbeeldlessen, tot leescampagnes en veel meer. Op de website kunnen vmbo-scholen een quickscan invullen waarmee in kaart wordt gebracht wat er al goed gaat en aan welke verbeterpunten kan worden gewerkt.’

Gert Slob, gedragspsycholoog

‘Wij zijn ons allemaal bewust van hoe belangrijk lezen is om mee te komen in onze geletterde samenleving. De uitdaging is nu om dit ook bij iedereen tussen de oren te krijgen en mensen te stimuleren daadwerkelijk (meer) te gaan lezen. Vanuit de wetenschap rond gedragsverandering is veel bekend over menselijk gedrag, menselijke drijfveren en hoe je gedrag kunt beïnvloeden. Om langdurige verandering te bewerkstelligen, moet je je eerst verdiepen in waarom iemand wel of niet in beweging komt. Mensen zijn vaak geneigd eerst kennis te delen over (on)gewenst gedrag, of om te gaan straffen en belonen. Maar onderzoek laat zien dat je met beide methodes op de lange termijn weinig bereikt. We handelen veeleer onbewust, vanuit gevoel in plaats van dat we rationele keuzes maken, en verandering roept vaak weerstand op. Wat helpt is om gebruik te maken van die onbewuste patronen en kleine duwtjes in de goede richting te geven, om keuzes en garanties te bieden, succesverhalen te delen en de concrete meerwaarde te tonen.’

Lees, denk en vertel

DE SCHOONHEID VAN DE WERELD – Marco Kunst is (jeugdboeken)schrijver, filosoof en beeldend kunstenaar, en mede-organisator van de Middag van het Kinderboek. Verwondering en nieuwsgierigheid zijn zijn voornaamste drijfveren; in zijn jeugdboeken neemt hij lezers graag mee op avontuur en daagt hij hen uit tot nadenken.

DOOR EVA GERRITS

Hoe ontstond de Middag van het Kinderboek?

'Ted van Lieshout is er twaalf jaar geleden samen met Hans Hagen mee begonnen. De aanleiding was een roemruchte Annie M.G. Schmidtlezing van Sjoerd Kuyper, die een tirade hield over de kinderboekenwereld, die er volgens hem zoveel slechter voor stond dan in de jaren negentig. Van Lieshout besloot toen iets positiefs te organiseren, een plek van samenkost. Langzamerhand is de Middag van het Kinderboek uitgegroeid tot een feestje voor het vak, waar schrijvers, illustratoren, mensen uit de uitgeefwereld, recensenten; iedere professional in kinderboekenland welkom is. Collega Aby Hartog

en ik hebben het van hem overgenomen, en programmeren elk jaar zo divers en toegankelijk mogelijk rondom een thema.'

Waarom het huidige thema, humor?

'Een goed kinderboek moet altijd humor bevatten, las ik ergens. Kinderen grijpen inderdaad snel naar grappige verhalen, maar wat is eigenlijk de functie van humor? Is het het snoepje waarmee je de pap naar binnen krijgt, schuift het al het andere aan de kant? Het biedt in elk geval genoeg interessante aanknopingspunten voor discussie.'

Hoe hanteer jijzelf humor in je werk?

'Ik vind het belangrijk, maar soms past het niet. *De Waterwaack van Natterlande* is mijn meest anarchistische, kolde-riek boek – alles mocht toen ik het schreef, ik wilde bewust niet nadenken over literaire conventies als bijvoorbeeld het inlossen van gecreëerde verwachtingen. In het begin zeggen hoofdpersonages Toffee en Gum: waar onze namen vandaan komen leggen we later wel uit. Heb ik niet gedaan. Bij het

volgende boek had ik nog diezelfde joyeuze toon en vaart – en het stokte. Omdat humor niet paste bij wat ik wilde vertellen. Dan ga ik niet zoeken naar een mal waarvan ik denk: hier vallen lezers op, daar moet het naartoe. Het verhaal heeft een eigen dynamiek.’

Het verhaal gaat bij jou voor de lezer?

‘Thema en verhaal staan centraal, maar ik schrijf het op voor een lezer, zo goed mogelijk. AVI-boeken schrijven voor uitgeverij Zwijsen heeft me ambachtelijk leren werken. Dat gaat volgens een strikt format: een boek over bijvoorbeeld vriendschap voor kinderen van groep 6, van 59 pagina’s à 27 regels, zoveel leertekens per regel, onderverdeeld in acht hoofdstukken – moderne rederijkerij. In mijn vrije werk gaan ambacht en complexiteit uiteindelijk samen: ik vertel een verhaal dat misschien twee of drie symbolische lagen bevat, maar weet dan dat ik ook een monster of een schat moet hebben waar een kind achteraan kan, wil ik jonge lezers meenemen. *De sleuteldrager* bijvoorbeeld, schreef ik in de tijd dat Geert Wilders in opkomst was. Ik verwonderde me over dat verschijnsel, dacht: wat gebeurt hier? In het boek voer ik een angstmagiër op die inspeelt op wat mensen vrezen. Op die manier trekt hij macht naar zich toe: zolang mensen geloven in de macht van de boze tovenaars, heeft hij die ook. De hoofdpersoon moet door de angst heen. Een paradox: dwing jezelf maar eens om niet bang te zijn. Pas halverwege het schrijven ontdekte ik zelf het concept, het mechaniek, dat ik aan het onderzoeken was. Zo werkt het bij mij vaak en hopelijk pakt het ook zo uit voor de lezer: het verhaal laat je dingen meemaken en wellicht blijft je onbewust bij wat er onder het oppervlak gebeurt.’

Waarom is lezen voor kinderen belangrijk, volgens jou?

‘Het biedt ontroering en houvast. Dat je ziet: situaties waar je bang voor bent, daar kun je doorheen komen. Of: een ander maakt dezelfde dingen mee als jij. Een veelgehoorde claim is dat lezen je empathie vergroot, maar volgens mij gaat het nog veel verder: door te lezen leer je denken. Het confronteert je met complexe structuren die je hersenen trainen op veel meer vlakken dan alleen taalvaardigheid. En verhaalstructuren komen overal terug. Een gebeurtenis verpakt als mooie anekdote blijft beter hangen. Wie goed uit zijn woorden komt – een patiënt bij de dokter, een leerling bij een leerkracht enzovoort – wordt beter begrepen, sneller geholpen. Of neem de rechtbank, een arena van verhalen die tegenover elkaar staan; een uitvergroting van conflictsituaties zoals je ze overal tegenkomt. De politiek bestaat ook alleen maar uit verhalen die op elkaar botsen, geformuleerd beleid komt later. Sinds het begin van de vorige eeuw is in de psychoanalyse en bij veel filosofen het idee in zwang dat we onze identiteit vormen door het verhaal dat we

over onszelf vertellen. Gaten in dat verhaal kunnen worden gedicht in gesprek met de therapeut – [lacht:] zo’n beetje wat ik doe met een redacteur. En tegenwoordig gaat het vaak over *framing*: het verhaal naar je toe kunnen trekken, de inzet van retorica. Kunnen denken is kunnen vertellen.’

Wat maakt een verhaal lezen anders dan naar een verhaal luisteren of kijken?

‘Bij vertellen hoort ook lichaamstaal, stemklank en toon, interactie. Een film spoelt zo over je heen, reikt je visueel van alles aan. Voor een boek moet je meer moeite doen. Op woord-, zins- en alinea-niveau zijn daarin gedachten verwoord, dat wordt een complexer geheel op scène-niveau, tot een heel boek waarin vijftigduizend of meer woorden zijn gerangschikt volgens grammaticale regels – die volgens mij de regels van het denken zijn. Daar moet je je naar voegen om de opbouw tot je te kunnen nemen, zodat het vertelde voor je gaat leven.

De hele formele logica is gebaseerd op grammaticale uitgangspunten. Die harde structuren onder de taal zijn deels aangeboren, zoals de vermaarde taalkundige Noam Chomsky zegt. Door je bewustzijn van grammatica en verhaalstructuren te vergroten, kun je het denken aanscherpen. Een verhaal interpreteren, je ergens in verplaatsen, is dan de volgende stap; om empathisch te zijn, heb je een behoorlijk ontwikkeld bewustzijn nodig. Dat bewustzijn train je dus door complexe verhalen aan te gaan – door te lezen.’

Mooie uitgangspunten, maar hoe enthousiasmeer je kinderen?

‘Leesplezier staat voor hen voorop. Ik schrijf best ingewikkelde jeugdboeken, daag lezers daarmee uit. Het is mijn taak om ze zo vermakelijk, leuk en spannend mogelijk te maken, in de hoop dat er iets blijft van de complexere wereld die achter het avontuur schuilt.

Als kind was ik zelf heel erg nieuwsgierig naar “de wereld” (natuur, heeal, culturen, ontstaan van alles, de zin ervan); die nieuwsgierigheid kwam voort uit willen weten hoe alles ontstaan was, maar ook omdat ik veel dingen heel erg mooi vond – het was grotendeels esthetische fascinatie. Daarnaast was ik vaak bang en sliep ik slecht – en ik legde het verband dat als ik maar meer zou weten, ik dan minder bang zou zijn. Veel lezen en leren heeft me daar inderdaad bij geholpen. Als schrijver wil ik dit graag doorgeven: kinderen de wereld beter laten begrijpen, zodat ze niet bang hoeven te zijn, en de onvoorstelbare schoonheid ervan gaan zien.’ ●●●

De Middag van het Kinderboek vindt dit jaar plaats op 18 april in de OBA, facebook.com/middagvanhetkinderboek, middagvanhetkinderboek.blogspot.com; marcokunst.nl

75 jaar vrijheid: *De hemel van Heivisj*

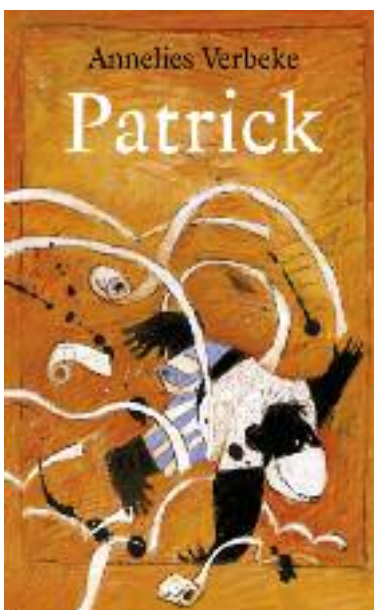
De oorlogsroman *De hemel van Heivisj* (Querido, 2010) van Benny Lindelauf is het vervolg op *Negen open armen*. Oma Mei, haar schoonzoon ('de Pap') en zeven kleinkinderen wonen nog altijd in hun bouwvallige huis in Sittard, Zuid-Limburg, dat 'bokkig met de rug naar de wereld staat'. De hoofdrollen zijn voor de brave Fing, de onbesuisde Muulke en de gehandicapte Jes, die samen een 'zussenmachine' vormen.

Het is 1938 als Fing als oppas moet gaan werken bij de 'Pruusin', de vrouw van de Sigarenkeizer. De oorlogsdreiging is voelbaar, maar iedereen probeert er 'langs' te kijken. Ook Fing, die verkering heeft met een NSB-jongen. Pas nadat NSB'ers de winkel van een politieke vluchteling hebben vernield, verbreekt ze die. Onafwendbaar sluipt de oorlog steeds dieper het dagelijkse leven binnen en wordt Fings magische kinderwereld ingehaald door de harde, complexe werkelijkheid. Knap werkt Lindelauf toe naar een razend spannende ontknoping. Het met volksverhalen geardeerde boek over de Tweede Wereldoorlog en Jodenvervolgning, waarin alles en iedereen ertoe doet, is met prijzen overladen. [MN]

meer titels: entoen.nu/nl/tweedewereldoorlog

De brief voor de koning op Netflix

De brief voor de koning (1962) van Tonke Dragt is het eerste Nederlandse boek dat voor Netflix is verfilmd. Het spannende avonturenverhaal over Tiuri (16) die tijdens zijn wake in de kapel in de nacht voordat hij ridder wordt tegen de regels in de deur voor een onbekende man opent, en een opdracht aanneemt een geheimzinnige brief te bezorgen aan de koning van buurland Unauwen, is een van de succesvolste Nederlandse jeugdboeken. Niet geheel toevallig werd het bekroond met de Griffel der Griffels (2004) als mooiste boek sinds 1954. In 2013 veroverde het boek ook Engeland: er waren juichende kritieken en *De brief* haalde in diverse Britse kranten de lijst met beste jeugdboeken van het jaar. Dat was voor de Britse producent FilmWave de aanleiding om de internationale televisierechten van het boek te kopen. De serie is deels opgenomen in Nieuw-Zeeland. Historisch Praag dient als decor voor de stads- en kasteelscènes. *The Letter For The King*, met Amir Wilson in de rol van Tiuri, wordt dit voorjaar in minstens achttwintig landen gelijktijdig uitgebracht. Bij Leopold is een speciale Netflix-editie van het boek verschenen. [MN]

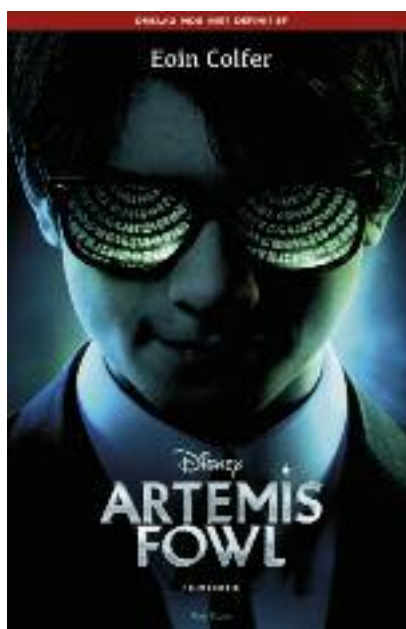
Maand van de Filosofie

April is de Maand van de Filosofie. Jaarlijks worden tijdens deze maand door heel België en Nederland filosofische programma's, lezingen, debatten en festivals georganiseerd. Het thema van 2020 luidt 'Het uur van de waarheid'. Dit haakt direct aan bij de actualiteit en nodigt uit tot klassengesprekken: de waarheid staat onder druk. Nepnieuws en misleidende Facebookcampagnes bedreigen wereldwijd democratische processen. Ook is de geloofwaardigheid van de wetenschap niet meer vanzelfsprekend: kennis over klimaatverandering en vaccinatieprogramma's wordt openlijk in twijfel getrokken. Al sinds de Klassieke Oudheid houden filosofen zich bezig met vragen als: wat is waarheid? Hoe geven we die gestalte? En is de waarheid voor iedereen hetzelfde? Het jaarlijkse essay is van Alicja Gescinska (1981). In *Kinderen van Apate* (Lemniscaat, 15+) onderzoekt de Pools-Belgische filosofe hoe waarheid, onwaarheid en leugens zich tot elkaar verhouden. De Vlaamse Annelies Verbeke schreef met *Patrick* (Querido, 10+) het kinderboek voor de Maand van de Filosofie, een novelle over een meisje dat worstelt met wat echt gebeurd is en haar verzinsels. [MN]

maandvandenfilosofie.nl

De Hongerspelen gaat door!

Suzanne Collins maakte afgelopen zomer bekend dat er een prequel komt op *De Hongerspelen* (2008-2010), haar internationale bestsellertrilogie waarin een dictatoriaal regime het armoedige volk van Panem in bedwang houdt door live op tv uitgezonden entertainment op leven en dood. Het verhaal speelt zich af op de vooravond van de tiende Hongerspelen, 64 jaar voor de gebeurtenissen in het eerste boek. Heldin Katniss Everdeen komt er dus niet in voor. In het persbericht van de Amerikaanse uitgever zei Collins dat ze met *The Ballad of Songbirds and Snakes*, zoals de Engelse titel van de prequel luidt, ‘de focus wil leggen op wie we zijn als mens en wat we nodig denken te hebben om te kunnen overleven. De periode van herstel tien jaar na de oorlog, ook wel de opstand van de Donkere Dagen genoemd, als Panem probeert er weer bovenop te komen, biedt de perfecte mogelijkheid om met deze vragen te spelen en daarmee de kijk van de personages op de mensheid te definiëren.’ De Nederlandse editie wordt uitgegeven door Best of YA (imprint Unieboek) en verschijnt 29 mei, gelijktijdig met de oorspronkelijke editie. [MN]

Artemis Fowl op het witte doek

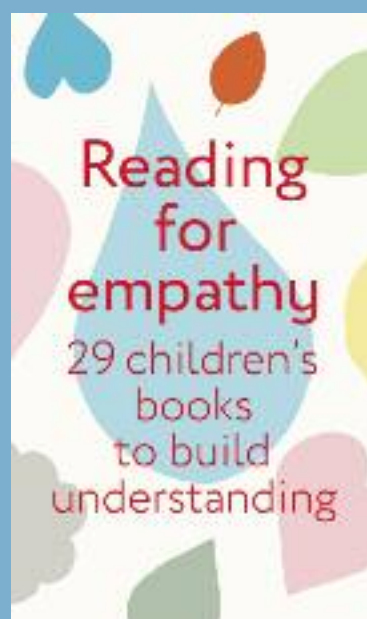
De op macht en geld beluste whizzkid Artemis Fowl (12) – erfgenaam van een criminele familie –, zint op een manier om het familiekapitaal aan te vullen sinds zijn vader het gezin verlaten heeft. Wanneer hij op slinkse wijze in bezit komt van een elfenhandboek dat hij kan ontcijferen met hulp van de computer, ontdekt hij dat er in het elfenrijk veel goud valt te halen. Hij ontvoert Holy Short, een van de elfen, hopen op een som losgeld. Maar Artemis heeft zichzelf onterecht rijk gerekend. De sprookjeswereld blijkt te beschikken over een goed georganiseerd, modern elfenleger dat onverschrokken de strijd met Artemis aangaat. Dit eerste deel van de wereldwijd populaire, negendelige *Artemis Fowl*-reeks van de Ierse schrijver Eoin Colfer is nu verfilmd (door Walt Disney). Niemand minder dan de Britse acteur en Shakespeareverfilmer Kenneth Graham was verantwoordelijk voor de regie. Hoofdrollen zijn er onder anderen voor Ferdia Shaw (*Artemis Fowl*), Lara McDonnell (*Holy Short*) en Judy Dench (*Commander Root*). De Nederlandse première is 27 mei. In april verschijnt een filmeditie van het boek (Van Goor, 12+). [MN]

Reading for empathy;**29 children's books to build understanding**

Het Nederlands Letterenfonds selecteerde in aanloop naar de Frankfurter Buchmesse (oktober 2019) 29 boeken die elk op hun eigen wijze het vermogen hebben om kinderen de wereld door andermans ogen te leren zien en begrijpen, onder het motto: ‘Ieder mens is een verhaal dat in niets lijkt op het verhaal van een ander. Door te lezen kom je te weten wat andere mensen denken.’

Dit citaat van Sjoerd Kuyper (*Bizar*, Hoogland en van Klaveren, 12+) klopt als een bus. Steeds meer onderzoek wijst uit dat lezen ons voorstellingsvermogen en inlevingsvermogen stimuleert (*De impact van het boek*, Eerde Hovinga). Volwassenen en kinderen die zich laten meeslepen door wat ze lezen en sterk meeleven met de personages, kunnen zich gemakkelijk(er) in een ander verplaatsen. Zo kan het (voor)lezen van (kinder)literatuur vooropgestelde ideeën ondermijnen en medemenselijkheid en een gevoel voor sociale rechtvaardigheid ontwikkelen. De titels in de Letterenfondsbrochure variëren van *Vriendjes* (Mies van Hout, Lemniscaat, 2+) tot *Dit is geen dagboek* (Erna Sassen, Leopold, 12+) en *Latino King* (Bibi Duman Tak, Querdio, 15+). [MN]

letterenfonds.nl; kvbboekwerk.nl; lezen.nl/nl/publicaties/wat-doet-het-boek

‘Woorden moeten precies overdragen wat ik bedoel’

DE PASSIE VAN LEV AVITAN – Taal heeft een grote slagkracht, het kan uitdrukking geven aan wie je bent en wat je denkt. De 23-jarige filosofiestudent Lev Avitan groeide op in een achterstandswijk in Arnhem en staat nu wekelijks als *spoken word*-artiest op het podium om aandacht te vragen voor maatschappelijke thema's die hem aan het hart gaan. ‘We hebben allemaal de macht om bij te dragen aan een betere wereld.’

ANNEMARIE TERHELL

Engagement zit Lev Avitan in het bloed. Als hij optreedt, doet hij dat energiek, bevlogen en vol overtuiging. Er staat iets op het spel. Avitan wil wakker schudden en mensen met elkaar verbinden. Tijdens het Geen Daden maar Woorden-festival in Katendrecht, Rotterdam vertelde hij waar zijn kijk op de wereld vandaan komt. ‘Ik ben opgevoed in gebroken Nederlands, waardoor dingen als ‘de raam’ en ‘die meisje’ volledig natuurlijk in mijn spreken past. Ik ben opgegroeid met een achterstand, in een achterstandswijk; omringt door armoede, geweld en andere praktijken waaruit die achterstand blijkt. Ik kom ook uit wat ze noemen een gebroken gezin. Met een vader die vreemding rond mijn geboorte en een moeder met postnatale depressie als gevolg.’ Avitan deelt in zijn optreden herinneringen aan zijn jeugd op straat, aan zijn drugsdeurende vader, het bezoek van de deurwaarder die een lege huiskamer achterliet. En aan de tas vol gejatte boodschappen die de vader van zijn zussen kwam verpatsen in ruil voor wat geld, en waarin hij bij de kassa nog snel een Durexcondoom voor zijn neef had gestopt. ‘Dat vond ik zo attent,’ grapt hij. Om af te sluiten met: ‘Ik kijk naar mijn naasten en zie hen in een gebroken staat. Ik kijk naar de wereld en zie ook daar op kleine en grote schaal, allerlei gebroken structuren die nu echt toe zijn aan heling.’ Twee maanden later, op een koude winterse dag, vertelt hij in een koffiebar in de Middellandstraat in Rotterdam over zijn passie voor spoken word.

Waar is jouw fascinatie voor taal begonnen?

‘Ik begon met rappen toen ik een jaar of tien was. De hiphopcultuur was overal om mij heen. Een beetje freestylen, elkaar dissen. Je maakte grapjes om elkaar voor de gek zetten en ik ontdekte: als je dat op rijm kunt doen, is dat natuurlijk nog cooler. School boeide mij in die tijd niet. Ik had een havo/vwo-citoscoring, maar de basisschool gaf een vmbo-advies. Mijn moeder zat in de schulden, ik was veel op straat. Rap interesseerde me wel, en toen ik ouder werd begon ik me te verdiepen in politieke hiphop. De onderwerpen die ik bij rappers hoorde, hielden mijzelf ook bezig. Nog later begon ik de grotere verbanden achter deze onderwerpen te ontdekken: hoe komt het eigenlijk dat ik steeds meer mensen uit een bepaalde bevolkingsgroep in deze situatie zie? Ik begon rapteksten te schrijven.’

Je werd rapper?

‘Niet lang. Ik ging een muziekopleiding doen, maar vond mijzelf niet goed genoeg als rapper en koos voor de richting producer. Drie jaar lang heb ik in de studio gewerkt: samplen, mixen, beats maken, nieuwe muziekstijlen ontdekken. Na mijn examen vroeg mijn zus: wat ga je nu doen? Ik dacht: een jaartje backpacken, ik wil naar Cuba. Ik verdiepte me in die tijd erg in de maatschappij en had het lezen ontdekt. Ik verslond de

biografie van Malcolm X, las boeken over geschiedenis, wilde alles weten over de Black Power Movement, over gentrificatie, achterstandswijken, armoede en koloniale verhoudingen. Ik voelde urgentie om mijzelf over die thema's uit te spreken, maar dacht: dan moet ik geen onzin uitkramen, ik wil weten waarover ik het heb.'

Hoe was de reis naar Cuba?

'Die is er nooit gekomen. Voor ik genoeg had gespaard, schreef ik me in op het hbo. Het lukte me niet om werk te vinden, dus besloot ik dat ik docent geschiedenis wilde worden. Er ging een wereld voor me open. Ineens zat ik voor in de klas aandachtig op te zuigen wat er gezegd werd. Een van de interessantste ontdekkingen was voor mij hoe ideeën de maatschappij kunnen veranderen. Dat mensen die hun ideeën hebben geformuleerd en gepubliceerd de koers van de wereldgeschiedenis echt hebben veranderd. Zo kwam ik vanzelf uit bij de filosofie. Na mijn propedeuse begon ik aan een studie filosofie aan de Radboud Universiteit in Nijmegen.'

Hoe beïnvloedt jouw achtergrond als filosoof je teksten als spoken word-artiest?

'Ik houd me in alles wat ik doe bezig met grote maatschappelijke structuren. Vanaf het podium wil ik mensen daarover aan het denken zetten. De kunst is: hoe kun je dat zo helder mogelijk doen? In de filosofische traditie wordt poëtisch gesproken, maar ook heel helder. Wat dat betreft is er niet zo'n supergroot verschil tussen wat ik bijvoorbeeld in een essay betoog en wat ik op het podium laat horen. Maar op het podium krijg je de *abstract*. Mijn doel bij een optreden is om zoveel mogelijk ruis weg te nemen tussen de boodschap en de ontvanger.'

Wat is die boodschap?

'Mijn teksten gaan over de wereld waarin we leven. Wat zijn we aan het doen, hoe staan we er nu voor in Nederland en de wereld? Samen maken wij de maatschappij, die geven we met elkaar elke dag opnieuw vorm. Ik stel vragen aan de orde als: hebben wij werkelijk invloed op onze omgeving, en zo ja, wat gaan we met deze macht doen? En als we dat samendoen, staan we dan sterker? Wat ik hoop is dat we door met elkaar over thema's als ongelijkheid, discriminatie en armoede te praten, we ons gewapend voelen. Dat we hoop krijgen op een betere wereld. We hebben allemaal de macht om daaraan bij te dragen.'

Beschouw je jezelf ook als dichter?

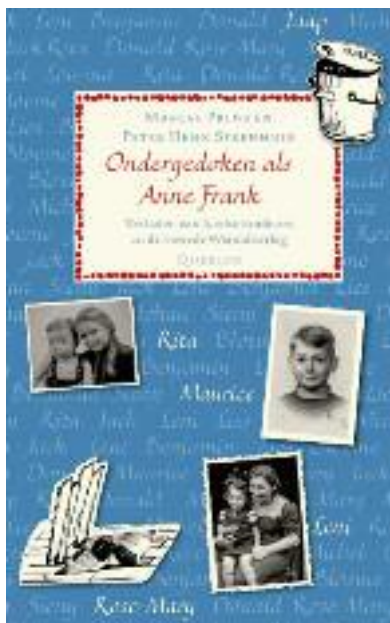
'Ik publiceer niets op papier, ik ben echt een performer. Wat ik zo fijn vind aan spoken word is dat ik alles precies kan zeggen zoals ik het wil. Ikzelf bepaal het ritme, je bent niet gebonden aan de beat, zoals bij rap. Maar anders dan bij bijvoorbeeld literaire dichters gaat het mij in de eerste plaats om wát ik wil vertellen. Als het nodig is, gebruik ik liever een simpelere zin als het daarmee duidelijker wordt. Sommige dichters kunnen prachtige zinnen formuleren met nieuwe inzichten, met taal die gelaagd is als in een schilderij. Dat is prachtig, maar niet mijn kracht. Laatst had ik een gesprek met een dichteres die echt literaire poëzie maakt. Als je vet belezen bent kun je misschien begrijpen waaraan ze alludeert, maar anders ontgaat het je. We noemen dat autonome kunst, maar eigenlijk is het een ironisch begrip. Als je als lezer alleen iets met een tekst kunt als je de ideeën van de maker kent, of als je een bepaalde belezenheid hebt, dan creëer je met je met je gedichten toch juist een afhankelijkheidsrelatie?'

Wat betekent taal voor jou?

'Taal is een verlengstuk van mijn manier van denken. Ieder mens is een unieke samenloop van omstandigheden; met taal kun je uitdrukking geven aan wat je voelt, aan hoe je naar de wereld kijkt. Bij mij moeten de woorden precies overdragen wat ik bedoel. Als ik denk: dit is alleen te volgen voor mensen met een bepaald opleidingsniveau, dan gaat het eruit. Ik wil mensen bereiken, niet uitsluiten.' ●●●

Lev Avitan (1996) groeide op in de multi-culturele wijk Presikhaaf in Arnhem. Na de middelbare school ging hij naar het Rijn IJssel-mbo en volgde daar een opleiding tot muziekproducer. Na een propedeusejaar aan de HAN in Nijmegen, stapte hij over naar de Radboud Universiteit, waar hij in 2019 zijn studie filosofie afrondde. Momenteel volgt hij een masterstudie Filosofische perspectieven op politiek en economie in Leiden en werkt hij als projectleider sociale en gezonde wijk bij Mooi Mooier Middelland, een binnenstadsinitiatief in Rotterdam-West dat wordt gedragen door bewoners, ondernemers en de gemeente Rotterdam. Daarnaast verzorgt Avitan educatieve workshops en treedt hij regelmatig op als spoken word-artiest op evenementen en festivals. Vorig jaar was hij met *Mensen Zeggen Dingen* te zien op Lowlands. Zijn bekendste tekst *Ik ben de vreemdeling*, waarin hij vooroordelen, stereotypes en xenofobie aan de orde stelt, is te beluisteren op YouTube.

75 jaar vrijheid: *Ondergedoken als Anne Frank* voor het mbo

Onlangs verscheen *Ondergedoken als Anne Frank. Verhalen van Joodse kinderen in de Tweede Wereldoorlog* van Marcel Prins en Peter Henk Steenhuis. Het verscheen al in 2011, maar is opnieuw uitgebracht als een speciale uitgave voor het mbo in het kader van 75 jaar vrijheid. Het boek, waarin veertien overlevers die als kind in de Tweede Wereldoorlog zaten ondergedoken, hun verhaal vertellen, kan door mbo-docenten worden gebruikt bij de lessen burgerschap en Nederlands. De verhalen raken aan zaken zoals identiteit, veiligheid, moed, racisme en rechtvaardigheid, en geven aanleiding om met elkaar na te denken over het thema vrijheid in brede zin. Bij het boek zijn een handreiking en lessuggesties gemaakt om er in de klas mee aan de slag te gaan. Er bestaan ook een e-book en luisterboek, en de app ondergedokenalsannefrank.nl/app met korte animaties die een deel van het verhaal verbeelden. De filmpjes zijn te zien door met een smartphone de QR-codes te scannen die in het boek staan. Deze speciale uitgaven kwamen tot stand door de samenwerking van de auteurs, ROC Friese Poort, de MBO Raad en Stichting Lezen. [PVD] [leszen](http://www.leszen.nl)

Ondergedoken als Anne Frank, Marcel Prins & Henk Steenhuis. Van Oorscot € 14,50

Nieuw stripblad *Aline*

WG Kunst, het kunstcentrum op het terrein van het voormalige Wilhelmina Gasthuis in Amsterdam-West, was afgelopen zomer tien dagen lang de gezamenlijke werkplek van acht striptekenaars uit Nederland en België. Op initiatief van de bekende striptekenaar Wasco, die het kwijnende fenomeen van het papieren striptijdschrift voor uitsterven wil behoeden, sloegen Typex, Ludwig Volbeda, Jeroen Funke, Anne Staal, Charlotte Dumortier, Shamisa Debroey, Sanne Boekel en natuurlijk Wasco zelf de handen ineen. Hun artistieke samenwerking, gesteund door een crowdfundingactie, resulteerde in het eerste nummer van *Aline*. Het thema van het debuutnummer van het nieuwe stripblad: 'doem'; de titel: 'De beschaving voorbij' – *Aline* wil hedendaags, kunstzinnig en maatschappelijk relevant zijn. Volgens de redactie zal het 'een rebels blad worden met de vinger aan de pols van de tijd, een analoge boodschapper in een steeds digitalere wereld. *Aline* wil de plek zijn waar de beste tekenaars van Nederland en België in grote vrijheid hun prachtige strips en illustraties kunnen publiceren. Een open podium voor tekentalent. Een professioneel blad dat blijft.' Een serieuze insteek en dito woorden; de tekenstijlen zijn divers, van vrolijk, absurd en grafisch, tot poëtisch en kunstzinnig. [EG]

Aline kost tien euro en verschijnt onregelmatig in een oplage van 1250 exemplaren.

Boekenweek Live!

Ook dit jaar is de Boekenweek weer in de klas te beleven en kunnen scholieren creatief aan de slag met het werk van de schrijver van het Boekenweekgeschenk: Annejet van der Zijl. Zij schreef de succesvolle non-fictieboeken *Jagtlust* (over de roemruchte kunstenaarskolonie in het Gooi), *Anna* (de biografie van Annie M.G. Schmidt) en *Sonny Boy*. Op woensdag 11 maart organiseert de CPNB in samenwerking met Stichting Lezen voor de negende keer de interactieve literaire talkshow Boekenweek Live! Daarin staat *Sonny Boy* van Van der Zijl centraal, het waar gebeurde verhaal van de affaire tussen de Nederlandse getrouwde vrouw Rika en de Surinaamse student Waldemar, eind jaren twintig, waaruit een zoon, Waldy oftewel Sonny Boy, wordt geboren. Tijdens de Tweede Wereldoorlog nemen Rika en Waldemar onderduikers in huis, wat hen duur komt te staan. Sinds de verschijning in 2004, zijn er alleen al in Nederland zeshonderdduizend exemplaren van het boek verkocht. Het werd succesvol verfilmd en in acht talen vertaald. De scholieren die de beste creatieve verwerkingsopdrachten maken bij het boek, bemachtigen een plek in de uitzending. Alle deelnemende klassen ontvangen een gratis boekenpakket. [EG] [leszen](http://www.leszen.nl)

boekenweek.nl/school

Bowie's Boekenkast

'Ik ben een alleslezer. Elk boek dat ik ooit kocht heb ik nog. Ik kan niets weggooien. Het is gewoon fysiek onmogelijk om er afstand van te doen. Sommige liggen in een opslag. Ik heb een bibliotheek met de boeken die ik echt heel, heel goed vind. Soms kijk ik 's avonds rond in mijn bibliotheek en dan doe ik mezelf iets vreselijks aan – ik tel de boeken en vraag me af hoe lang ik nog te leven heb en denk: f@#%k, ik kan nog geen twee derde van deze boeken lezen.' Aldus wijlen David Bowie.

Bowie's boekenkast is een bundeling van korte essays, geschreven door journalist en muziekcolumnist John O'Connell (voor onder andere *The Face* en *The Times*). Elk essay is gewijd aan een van de honderd titels die Bowie op een lijst had gezet van boeken die zijn leven hadden veranderd. Van *De vreemdeling* van Albert Camus tot *Awopbopaloobop Alopbamboom* van Nik Cohn – samen vormen ze de autobiografie van een lezer en de wording van een popgenius. Reden genoeg om *Bowie's boekenkast* te beschouwen als een top-100 die iedereen zou moeten lezen. [EG]

Bowie's boekenkast, John O'Connell. Orlando € 23,99

Giphart en Robben in het theater

Wie wel wat troost en optimisme kan gebruiken in tijden waarin cynisme, klimaatcrisis en ander negatief nieuws de boventoon voeren, kan dit voorjaar terecht in het theater. Ronald Giphart en Jaap Robben schrijven niet alleen boeken die menig scholier met plezier op de leeslijst zet, ze zijn nu ook tot en met 16 april live te zien in diverse speelzalen in het land met *Alle soorten ja*, een energieke en vrolijke voorstelling vol literair variété, waarin de heren veelvuldig 'ja' gaan zeggen. De show in hun eigen woorden: 'We hoeven namelijk niet op alles verbeterd "nee" te roepen of tweeten. Wij beweren ja! Ja, tegen gemakkelijke verhalen. Ja, tegen fijne feiten. Ja, tegen lievelingsgeluiden. Ja, tegen het zingen van een liedje. Ja, tegen alle nuances van ja. Jaha. Jaja. Jaah!' De schrijvers gaan het publiek meenemen op een zowel ontroerende als hilarische ontdekkingsreis door de kronkels van hun geest. Giphart maakte eerder literaire voorstellingen samen met schrijvers Joost Zwagerman, Martin Bril, Nico Dijkshoorn en Bart Chabot; Robben genoot een kleinkunstopleiding aan de Koningstheater Academie in Den Bosch en werkt ook als theatermaker. [EG] gvproductions.nl

Culturele Apotheek wint prijs

De Culturele Apotheek is de winnaar van de Jan van Luxemburgprijs 2019, een onderscheiding die is bedoeld voor initiatieven die op een bijzondere manier de liefde voor het lezen aanwakkeren. De Culturele Apotheek, een initiatief van Akke Visser en Marije Wilmink, verstrekt literatuur op recept en bedenkt literaire activiteiten waarin proza en poëzie worden ingezet als 'medicijn'. De apotheekdiensten bestaan uit boekenconsulten, spreekuren op locatie, groepsrecepten voor organisaties die behoefte hebben aan literair-medische ondersteuning, en het verzorgen van workshops, trainingen en lezingen. Daarnaast organiseert de Culturele Apotheek samenleesgroepen die literatuur laagdrempelig en toegankelijk maken voor kwetsbare groepen, zoals ouderen. De jury schrijft: 'Het Jan van Luxemburg-fonds is bijzonder lovend over de creatieve, enthousiaste en inspirerende wijze waarop de Culturele Apotheek zich inzet om de positieve invloed van literatuur in te zetten.' Het prijzengeld van tweeduizend euro willen de winnaars besteden aan nieuwe projecten. Vrijwilligers die geïnteresseerd zijn in het begeleiden van een samenleesgroep kunnen zich aanmelden voor een training via de website. [EG]

cultureleapotheek.nl; janvanluxemburg.nl

REBEL, OF ZENDELING?

WELKOM IN DE BOEKENWERELD –
Schrijver en columnist Özcán Akyol
(1984), ook wel bekend als Eus,
schreef dit jaar het Boekenweekessay
en vindt dat de wereld van de
literatuur moet worden opgeschud:
‘Alle lezers moeten zich welkom
voelen in de boekenwereld.’

DOOR MIRJAM NOORDUIJN

‘Het thema van de Boekenweek 2020, rebellen en dwarsdenkers, is mij op het lijf geschreven,’ zei Özcán Akyol toen hij vorig jaar hoorde dat hij was uitverkoren om het Boekenweekessay te schrijven. Maar op de vraag of hij zichzelf als rebel ziet, antwoordt hij wat vertwijfeld: ‘Ik ben een gewone jongen. Al beschouw ik mezelf wel als een non-conformist. Ik doe wat ik wil: ik maak televisie en radio, schrijf boeken en columns, doe ook commercials. Sommige mensen keuren dat af omdat ze me niet kunnen plaatsen. Maar daar heb ik maling aan. Ik ben niet iemand die zich aanpast aan heersende meningen, of die probeert te voldoen aan de verwachtingen van een groep. Die druk heb ik jarenlang ervaren in mijn jeugd, vanuit de Turkse samenleving en mijn ouders. Die fase heb ik achter me gelaten. Ik probeer zoveel mogelijk autonoom te zijn. Ik weet niet of dat je een rebel maakt?’

Vastgeroeste opvattingen

Wat Akyol wel zeker weet is dat er veel meer schrijvers autonoom zouden moeten durven zijn. Daar pleit hij ook voor in zijn Boekenweekessay. ‘De literaire wereld is oubollig en zit rigide in elkaar,’ licht hij vurig zijn mening toe. ‘Schrijvers doen zich voor als progressieve mensen, maar als het gaat om hun eigen vakgebied zijn ze erg conservatief. Toen ik acht jaar geleden debuteerde [met de schelmenroman *Eus*, MN], stapte ik met hoge verwachtingen de literaire wereld binnen. Ik dacht er vrijdenkers te ontmoeten, maar dat viel tegen. Heel wat schrijvers, boekhandelaren en literaire recensenten hebben een vastgeroeste opvatting. Ze stralen te veel uit dat zij weten wat goed en niet goed is om te lezen, en hoe we literatuur moeten interpreteren en consumeren.’

Akyol vervolgt: ‘Zo zijn televisieschrijvers al bij voorbaat verdacht. Denk aan Godfried Bomans en Simon Carmiggelt: hun werk werd opeens anders gewaardeerd toen ze regelmatig op de televisie verschenen. En er is niet veel veranderd. Ikzelf werd van meet af aan gezien als een getapte jongen die alleen maar zoveel boeken verkocht omdat hij het goed deed op televisie. Maar waarom zou je daar dedain voor hebben? De wereld is veranderd: televisie en sociale media zijn bij uitstek geschikt om het lezen te propageren. Laten we blij zijn als mensen überhaupt een boek pakken. Voor het verbeteren van de taalvaardigheid en het leesplezier maakt het niet uit of je Connie

Palmen leest, of Saksia Noort, of Lucinda Riley. Laten we ervoor zorgen dat alle lezers zich welkom voelen in de boekenwereld. Dan zal de stap naar wat als literatuur wordt bestempeld makkelijker worden gezet.'

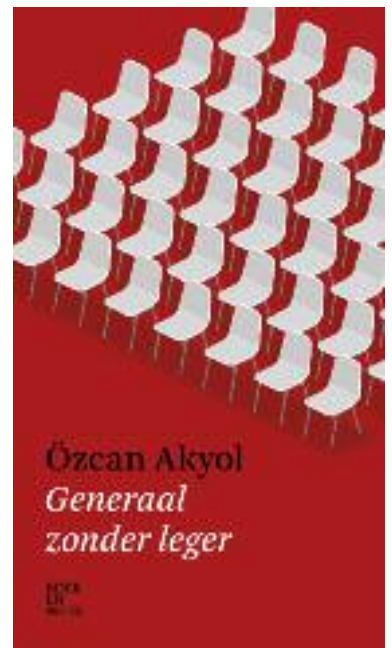
Prikkel jongeren: schrijf voorbij je navel

Wat mede zou helpen, denkt Akyol, is als meer jonge schrijvers erin zouden slagen een groot publiek te bereiken: 'Maar die grachtengordel millennials krijgen dat niet voor elkaar. Ze zitten, letterlijk, bij elkaar op schoot. Ze richten zich vooral op gelijkgestemden en hebben onvoldoende voeling met wat de mensen in de samenleving werkelijk bezighoudt. Denk je nou echt dat vijftien-, zestienjarigen uit Meppel, of noem maar een stad, zitten te wachten op al die navelstaarderige romans? De klimaatcrisis, de polarisering tussen links en rechts, de vermeende cultuuroorlog, de identiteitscrisis van jongeren met bijvoorbeeld mijn achtergrond: dat zijn de onderwerpen die ertoe doen, dáár maken de meeste jongeren zich druk over. Waarom denk je dat iemand als Rutger Bregman zo succesvol is? Omdat hij voorbij zijn navel schrijft en de wezenlijke problemen van onze tijd aankaart. Je hoeft het niet met hem eens te zijn, maar hij lokt wel discussie uit en zet aan tot nadenken. Dan doe je het goed.'

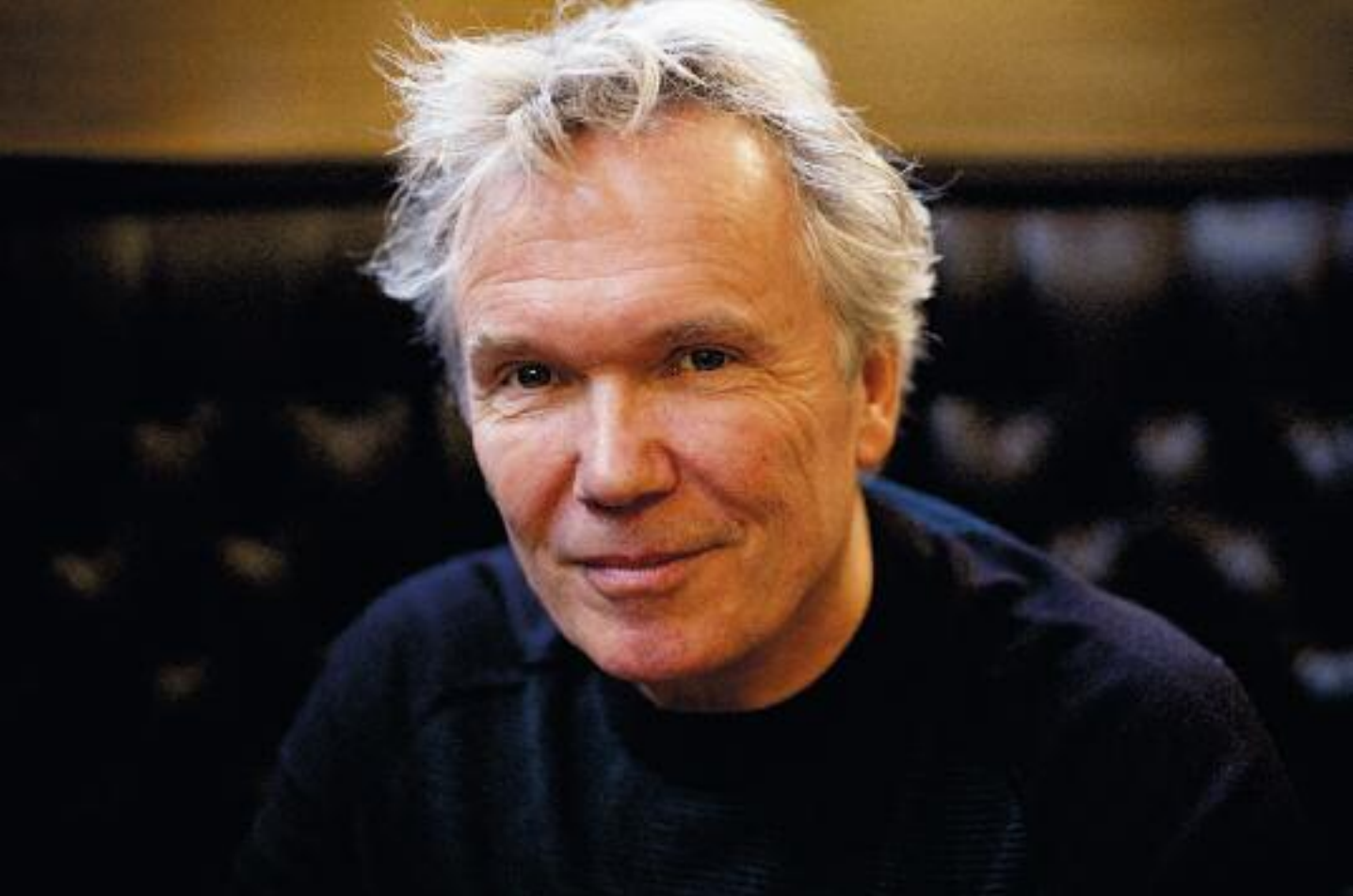
Akyol bezoekt minimaal eens per week een middelbare school en weet aardig wat er onder jongeren speelt. Het literatuur- en leesonderwijs zou daar beter op moeten inspelen, vindt hij. 'Ik wil niet generaliseren, maar over het algemeen merk ik dat veel leraren nog steeds braaf de leeslijst dicteren, de klassieke canon. En de opdrachten die daarbij worden gegeven zijn al minimaal een halve eeuw onveranderd: wat betekent de titel, wat is het motto, noem de protagonist en antagonist, enzovoorts. Het is zo gedateerd. Maar de jongens en meisjes van nu zijn veranderd. Ze zijn gevoelig voor andere prikkels, hebben andere wensen. Maak het lezen dynamischer, maak er interactieve lessen van. Vraag wat ze voelen en denken, of ze iets geleerd hebben van wat ze gelezen hebben. Hetzelfde boek roept bij iedereen een andere wereld op, die veel zegt over wie je bent, wat je vindt. Als je daarover nadenkt, begrijp je pas hoe magisch lezen eigenlijk is.'

Schatplichtig aan literaire rebellen

Zelf ervoer Akyol die magie pas vrij laat. 'Ik ben gesegregeerd opgegroeid, in een weinig talige omgeving met analfabete ouders. Pas op mijn negentiende ontdekte ik wat literatuur vermag, door *Ik lach om niet te huilen* van Lex Kroon, een Rotterdamse schrijver die met veel galgenhumor over de zelfkant van de maatschappij en zijn niet zo'n geslaagde leven schreef. Hij was een rebel – en een voorbeeld. Ik begreep ineens wie ikzelf was. Als dat literatuur is, dacht ik toen, dan kan ik mijn wilde leven en wat daarin verkeerd is gegaan, misschien ook wel in een roman omzetten. Ik werd daarin gesterkt toen ik Jan Cremer las, die er ook een potje van had gemaakt, met iedereen ruziemaakte en niet bang was te choqueren. Al hoeft je niet, zoals een Cremer of Charles Bukowski, per se te zuipen en neuken om een artistieke rebel te zijn. Iemand als Karl Ove Knausgård, van de boekenreeks *Mijn strijd*, bewonder ik evengoed: zoals hij zich totaal overgeeft aan een mateloze schrijfdrang getuigt van grote eigenzinnigheid.' Akyol heeft ook zijn favoriete opstandige boekpersonages: 'Het slapstickachtige romanpersonage J. Kessels van P.F. Thomése bijvoorbeeld, die gewoon zijn eigen nihilistische gang gaat. En sterke vrouwen zoals Gustave Flauberts *Madame Bovary* en Effie Briest, uit de gelijknamige Duitse roman van Theodor Fontane, die door buitenechtelijke liefdesaffaires proberen te ontsnappen aan het burgerlijke milieu waarin ze gevangen zitten, die afrekenen met hun eigen tijd. In de literatuur van nu mis ik van die spraakmakende personages. Terwijl ze zo belangrijk zijn, juist voor jongeren. Het biedt steun als je iemand met wie je ogenschijnlijk niets gemeen hebt, herkent in zijn worteling zich aan zijn milieu te onttrekken. Ik ben schatplichtig aan de literatuur en schrijvers die mij daarbij hebben geholpen: ik voel me een zendeling om mensen aan het lezen te krijgen.' ●●●

Tijdens de Boekenweek (7 t/m 15 maart) gaat Özcan Akyol in de vijfde serie *Dwarse Denkers* (NPO2) in gesprek met bekende namen uit de culturele wereld over rebellen en dwarsdenkers; het Boekenweekessay *Generaal zonder leger* (€ 3,75) is verkrijgbaar bij de boekhandel.

Een romanticus als Don Quichot

Sportpresentator en journalist Tom Egbers is een verhalenzoeker en -verteller met een romantische inborst. De traan die zijn leraar Nederlands moest wegpinken toen die het liefdesverhaal ‘Saïdha en Adinda’ uit Multatuli’s *Max Havelaar* voorlas, deed hem inzien wat verhalen vermogen.

DOOR MIRJAM NOORDUIJN

‘De orale vertelkunst, dat is wat mij drijft. Ik houd erg van mensen die een goed verhaal kunnen vertellen. Mijn beste vriend, Hein ten Harmsen van der Beek, was zo iemand. Hij sprak schitterend Nederlands: verzorgd, melodieus, met een mooi timbre. Nooit gebruikte hij in opeenvolgende zinnen twee keer hetzelfde bijvoeglijke naamwoord. Als je een opnameapparaat had laten meelopen als hij sprak en je zou het de volgende dag hebben uitgetypt, dan zou je een novelle hebben gehad, zo geweldig kon die man vertellen. Hij was de broer van dichteres Fritzi ten Harmsen van der Beek. Annejet van der Zijl heeft over haar geschreven in *Jagtlust*, hun ouderlijk buitenhuis en in de jaren zestig de ontmoetingsplaats van literair Nederland. Hein heeft mij in die wereld geïntroduceerd. Toen ik – student journalistiek – kort na onze kennismaking in café Mulder in Amsterdam op zijn verjaardag kwam, zaten ze er allemaal: Rijk de Gooijer, Peter van Straten, Remco Campert, Edo Spier...’

Jouw liefde voor de orale vertelkunst komt door hem?

‘Nee, die heeft mijn moeder aangewakkerd. Bij ons thuis

werd niet voorgelezen, daar was geen tijd voor. Maar mijn moeder – ze kwam uit een gemiddeld, vrij conservatief Engels gezin – kon wel prachtige anekdotes vertellen, heel beeldend en heel goed. Later heeft ze mij alles van Oscar Wilde en Dickens gegeven. Waarom ze dat heeft gedaan weet ik eigenlijk niet. Ik denk uit liefde; ze wilde me laten kennismaken met wat zij mooi vond. Aanvankelijk las ik Dickens omdat het moest van school, niet met het allergrootste plezier. Maar rond mijn dertigste ben ik opnieuw begonnen. Ik moest dat doen, die boeken waren van mijn moeder. Alles heb ik toen gelezen; in de kast is het een meter. Ik vond Dickens mooi, maar niet zo mooi als andere boeken.’

Zoals?

Saturday Night & Sunday Morning van Alan Sillitoe, een van de schrijvers van de Angry Young Men. Dat gaat over een fabrieksarbeider bij Raleigh, een twintiger die zich afzet tegen de klassenmaatschappij, de wereld van geld en macht. Ik was zestien en identificeerde mij met die jongen, omdat ik in de vakanties bij KaBaCo werkte, een opslagplaats voor katoenenballen in Almelo, waar wij woonden, voor de textielindustrie in Twente. Knetterhard werken was dat: lange dagen, een laag weekloon.

Ik zal nooit vergeten hoe op een snoeihete dag directeur Zuiderwijk kwam aangezet – de oom van Cesar Zuiderwijk van de Golden Earring –, gekleed in een Hawaïaans hemd met korte mouwen. Zijn auto, een grote Amerikaanse slee,

Geboren Almelo, 1957 | 1984, diploma School voor Journalistiek, Utrecht | 1984-1990, presentatie *NOS Studio Sport* | 1990-1992 Veronica, presentatie *Stop de persen* en *Nieuwslijn* | 1992-heden, journalist/presentator van *NOS Studio Sport Eredivisie*, en *Andere Tijden Sport* (NOS/VPRO) | 2018, maker en presentator reisreeks *Toms Engeland* (NTR) | 2019, maker/presentator reisreeks *Toms Ierland* (NTR)

moest worden aangeduwd. Met twee anderen bood ik me aan: alles beter dan sjuouwen in die hitte. Maar door de keistenen bestrating ging het duwen moeizaam en traag. Totdat, na tweehonderd meter, het bakbeest ineens aanschoot. En wegstroof. Een van ons viel hard voorover met zijn lip op de chromen bumper, tot bloedens toe. Wij dachten nog, Zuiderwijk zal wel even stoppen en vragen, “Gaat het met je?” Maar hij gaf gas en sjeesde weg. Toen beseft ik: wat ik bij KaBaCo doe is vakantiewerk, als ik genoeg geld heb voor mijn elektrische gitaar, stop ik er gewoon mee – maar voor die jongen uit Sillitoe’s verhaal is zijn werk zijn leven. Ik ben geen barricade-man, maar dit boek heeft mij bewust gemaakt van de maatschappelijke verhoudingen; het heeft bepaald hoe ik tegen de samenleving aankijk.’

Een beslissend boek dus

‘Ja, maar niet het enige. Er is er nog een: *On the Road* van Jack Kerouac. Ik heb het nog steeds, in een extreem beduimelde versie. Nico Terpstra, met wie ik in de schoolband zat, raadde mij het aan. Nadat ik voor mijn vwo was gezakt heb ik het meegenomen op reis naar de vs, waar ik probeerde Kerouacs spoor te volgen. In het verhaal komt op een gegeven moment een Greyhoundbus voor met alleen “further” erop. Toen dacht ik, ja, hoor eens, je moet wel een bestemming hebben, een doel. Kennelijk was ik voor het uitgangspunt “not going anywhere, just going” toch iets te weinig rock-’n-roll.’

Daarna wilde je naar de School voor Journalistiek?

‘Nou, niet direct. De zoektocht ging verder. Pas op mijn eenentwintigste begon ik mijn journalistieke studie. Om volkomen verkeerde redenen, overigens: journalisten hadden geen negen-tot-vijfbaan, ze mochten overal naartoe en ze mochten alles zeggen, dacht ik. Een nogal geromantiseerd beeld

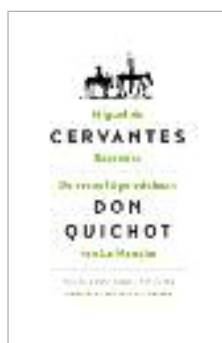
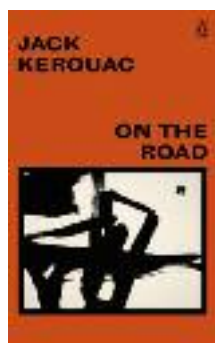
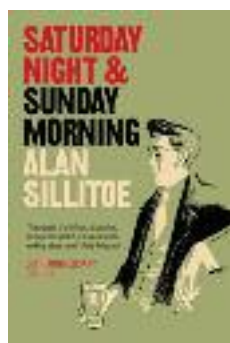
natuurlijk. Niet dat er met romantiek iets mis is. Om met Cervantes te spreken: “Je moet het leven niet nemen zoals het is, maar zoals het zou kunnen zijn.” Ik heb hem gelezen toen mijn vrouw [Janke Dekker, MN] in de musicalvoorstelling *De man van La Mancha* meespeelde, naast Ramses Shaffy als Don Quichot. Ik ben wel een beetje als Don Quichot, iemand die tegen de stroom ingaat. Ik hoor zo vaak dat ik iets niet moet doen, of dat iets niet kan. [lachend] Dan denk ik, hoezo niet? In mijn werkomgeving vinden ze mij een romanticus. Maar sport is romantiek. Zo kijk ik er in ieder geval graag tegenaan. Het gaat mij niet om de uitslag, “It doesn’t matter if you win or lose, it’s how you play the game,” zoals de Engelsen zo mooi zeggen. Maar daar hoeft je niet meer mee aan te komen in de totaal vercommercialiseerde sportwereld.’

Zit er voldoende romantiek in sportliteratuur?

‘Zeker. *The Fight* van Norman Mailer vind ik bijvoorbeeld fantastisch, over het legendarische gevecht in 1974 tussen Muhammad Ali en George Foreman om de wereldtitel zwaargewicht boksen in Kinshasa, *The Rumble in the Jungle*. En *De renner*, Tim Krabbé’s verslag van een door hem gereden Franse bergwielervedstrijd. In die boeken is sport een metafoor voor het leven. Ik ben fan van Muhammad Ali – ook een dichter trouwens, een rapper avant la lettre die het verloop van de wedstrijd dichtend voorspelde –, maar zelfs als je dat niet bent, is *The Fight* prachtig. Mailer raakt aan de kern van het menselijk bestaan. Dat doet hij met een vocabulaire ont-daan van alle nodeloze franje, met een messcherpe vertel-trant: baf – raak, baf – raak, iedere zin raak; eigenlijk zoals Ali bokst.’

Welk boek heeft je recentelijk geraakt?

De tranen der acacia’s van Willem Frederik Hermans. Afgelopen zomer ben ik met het boek naar De wolkenkrabber aan het Victorieplein toe gefietst. Het gebouw in de Amsterdamse Rivierenbuurt speelt een belangrijke rol in het boek en ik wilde weten of Hermans’ beschrijving ervan klopt. Dat doet het, zijn helderheid van taal is fantastisch. Hij schrijft analytisch en toch poëtisch. Het was overigens een herlezing. Ik herlees sowieso veel, omdat ik denk dat ik de dingen nu beter begrijp dan vroeger.’●●●

'IK BEN GEFASCINEERD DOOR VINTAGE'

EEN KIJKJE IN HET ATELIER VAN INGELA P. ARRHENIUS – De ontwerpen van de Zweedse Ingela P. Arrhenius zijn razend populair bij jonge ouders. Haar boeken zijn geïllustreerd in een frisse retrostijl. 'Ik houd van de strakke kleuren en vormen van kartonboeken.'

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Het atelier in Stockholm waar Ingela P. Arrhenius werkt, ziet eruit als een winkeltje. De etalage staat vol met boeken en speelgoed. Omdat ze omkomt in haar spullen, besloot ze om een bordje op te hangen met de tekst: Als je iets leuks ziet, mag je aankloppen. 'Ik verkoop nu zelfs werk van anderen dat ik heb gekocht ter inspiratie. Het staat hier zo vol dat ik constant wil opruimen.'

Ingela P. Arrhenius is voor twee dagen in Nederland en vertelt in haar Amsterdamse hotel over haar fascinatie voor vintage. 'Ik ben gek op vlooiemarkten. Elk jaar ga ik met een vriendin naar een andere streek in Zweden en dan omcirkelen we van tevoren alle rommelmarkten en vintage winkels. Ik houd vooral van design uit de jaren vijftig en zestig, toen zijn de mooiste ontwerpen gemaakt. Oude bordspelletjes en boeken zijn favoriet, maar ook luciferdoosjes, stoffen en kookboeken kan ik prachtig vinden. De kleurencombinaties en composities gebruik ik als inspiratie in mijn werk, maar ik neem ze natuurlijk niet klakkeloos over. Ik doe er iets mee en transformeer ze naar iets wat toch helemaal van nu is.'

Eerste boek

Aanvankelijk ambieerde Arrhenius een baan als artdirector, maar op de kunstacademie ontdekte ze hoe leuk ze illustratie vond. 'Ik realiseerde me toen dat ik dan een eigen onderneming op moest zetten. Bij mijn eindpresentatie werd ik gescout door een succesvol gezelschap van freelance illustratoren. Zij vroegen of ik me bij hen wilde aansluiten. Het was een sterk gezelschap en dat gaf me een goede start. Mijn klanten in die eerste jaren waren vooral reclamebureaus en magazines. Ik maakte eindeloos veel tekeningen voor tijdschriften.' Haar eerste kinderboek maakte ze in 1993 samen met de vader van een vriend. 'We zijn ermee naar een uitgever gestapt en die was gelijk enthousiast. Daarna heb ik nog tien kinderboeken gemaakt voor kinderen van een jaar of zes. De boeken verkochten goed, maar het voelde toch altijd als een project ernaast, een hobby. Tot mijn uitgever vroeg of ik eens iets met simpelere vormen wilde maken voor jonge kinderen. Dat werden *Kijk, bus!* en *Kijk, beer!*. Die sloegen internationaal ook aan.'

Speelgoed

Via de boeken kwamen er opdrachten voor Ansichtkaarten en kwam ze ook in contact met speelgoedproducent OMM Design. 'Toevallig kocht de eigenaar van OMM een kaart van mij in Londen – ze wist niet dat ik Zweeds was – en besloot contact te zoeken. We bleken in hetzelfde huizenblok te wonen.' Haar eerste opdracht om speelgoed te ontwerpen voelde meteen goed. 'Ik wist ineens: dit is wat ik altijd heb gewild.' Tegenwoordig kan Arrhenius zich fulltime bezighouden met het maken van kartonboeken, matroesjka's, borden, stapelblokken en theeserviesjes. 'Het is fijn dat ik nu helemaal mijn eigen baas ben. Ik doe precies wat ik zelf leuk vind.' Haar grootste wens? 'Om ooit nog een keer een scenografie te mogen maken, bijvoorbeeld bij een ballet. Dat lijkt me een geweldige uitdaging.' ●●●

Poster voor OMM Design

Uit: *Hondje, waar ben je?*

De Zweedse Ingela P. Arrhenius (Den Haag 1967) studeerde reclame en grafisch ontwerp aan de kunstacademie in Stockholm. Na haar afstuderen in 1992 vestigde ze zich als illustrator en ontwerper. Arrhenius werkt voor zowel Zweedse als internationale opdrachtgevers, zoals OMM Design in Zweden en Kitsch Kitchen in Nederland, en is geregeld te zien in designtijdschriften met haar ontwerpen voor stofpatronen, verpakkingen, woonaccessoires en speelgoed. Daarnaast maakt zij haar eigen prentenboeken voor jonge kinderen, die in zestien landen verschijnen; sinds 2015 ook in Nederland bij uitgeverij Gottmer. *Beestje, waar ben je?* (met tekst van Nosy Crow) werd verkozen tot Babyboekje van het Jaar 2018. Arrhenius is te volgen op Instagram onder de naam [ingelaparrhenius](https://www.instagram.com/ingelaparrhenius).

'ALS JE HET SAMEN DOET, KUN JE VEEL BEREIKEN'

KINDEREN VOOR EEN GOED DOEL –

Om kinderen nog meer te betrekken bij het doel van Kinderpostzegels bestaat sinds twee jaar het programma Lokaal Besteden. De kinderen van de Wilhelminaschool in Charlois, Rotterdam zijn trots op de boeken die ze daarmee hebben gekregen voor hun schoolbibliotheek. Kayla (11): 'Het is leuk om kinderpostzegels te verkopen. Je zamelt geld in voor kinderen die het moeilijk hebben.'

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Groep 8 van de Wilhelminaschool is deze dinsdagochtend net klaar met de citotoets. Als de vraag wordt gesteld wie er iets over de Kinderpostzegelactie wil vertellen, gaan er een heleboel enthousiaste vingers omhoog. Laksh (11) vertelt dat hij heel veel geld heeft opgehaald: 'Ik ging naar de buurt van mijn nichtje, daar wonen alleen maar Nederlanders. Ze kochten superveel, soms wel twee pakketten tegelijk!' Daisy-Jane: 'Bij mij in de buurt wonen veel oude mensen. Die kopen best makkelijk. Ik denk dat ze graag aan de actie meedoen omdat het geld goed wordt besteed, bijvoorbeeld aan kinderen die geen huis hebben. Daarvan wordt de wereld iets beter.' Vorig jaar is 9,4 miljoen euro door Kinderpostzegels opgehaald, weet Sohailly (11) te vertellen. 'Als je het samen doet, kun je veel bereiken. Het is fijn dat er veel mensen zijn die iets kopen omdat ze het gunnen aan kinderen.'

Anderstalig

Op de Wilhelminaschool is het verkopen van kinderpostzegels al een jarenlange traditie, vertelt directeur Harry Vos. De bovenbouwers doen elk jaar fanatiek mee. 'Het is een ontzettend goed initiatief om kinderen betrokken te krijgen bij een goed doel,' vindt Vos. 'Toen we hoorden dat Lokaal Besteden zou starten, was dat een fijne verrassing. Lezen heeft op onze school een grote prioriteit. Het feit dat we als school ook boekenpakketten voor onze eigen schoolbibliotheek kunnen ontvangen, is een mooie bijvangst.' De Wilhelminaschool staat in Charlois, een multiculturele wijk in Rotterdam-Zuid. De kinderen die de school bezoeken vormen een afspiegeling van de populatie in de wijk. Vos: 'Meer dan de helft van de ouders heeft een anderstalige achtergrond, en slechts een klein deel van de gezinnen heeft thuis een leescultuur. Het is een mix van ouders die op de armoedegrens leven en ouders die wat beter gesitueerd zijn. We zien ook veel arbeidsmigranten, de laatste jaren vooral uit voormalig Oost-Europa. De meesten van hen werken zo veel dat ze geen tijd en energie overhouden om een taalcursus te doen. Hun prioriteit ligt bij het zorgen voor het directe levensonderhoud.'

Lokaal Besteden

Om kinderen meer te betrekken bij het doel van Kinderpostzegels mag de basisschool sinds 2018 een deel van het opgehaalde geld besteden aan een goed doel in de omgeving van de school. In 2019 hebben 470 scholen de keuze gemaakt om daarmee de eigen schoolbibliotheek te versterken. Deelnemende scholen konden kiezen uit acht verschillende boekenpakketten, die waren samengesteld door NBD Biblion en Stichting Lezen. In totaal zijn er dit jaar twintigduizend boeken verspreid, een verdubbeling ten opzichte van 2018.

scholen.kinderpostzegels.nl

Leesbeleid is belangrijk

Zo'n veertig tot vijfenveertig procent van de leerlingen op de Wilhelminaschool spreekt thuis geen Nederlands, schat taal-leescoördinator Miranda Jonkheijm in. Het leesbeleid op school is daarom bijzonder belangrijk. Sinds vier jaar werkt de school volgens de LIST-methode, een leesinterventieproject, waarbij groepsdoorbrekend en zonder methode wordt gewerkt. 'We zagen dat er steeds minder met plezier gelezen werd,' vertelt Jonkheijm, 'en besloten dat daarop actie moest worden ondernomen. Als je kinderen in de klas hebt zitten met zulke grote verschillen in leesvaardigheid, dan werken de leesmethodes met vaste lessen niet. Het niveau loopt te veel uiteen. Nu besteden we veel tijd aan lezen. We beginnen elke ochtend met vrij lezen, iedereen leest in een eigen boek, ook de leerkrachten. Dat werkt motiverend. Daarnaast besteden we veel aandacht aan leesgesprekken, om kinderen die moeilijk tot lezen komen te ondersteunen. We lezen ook hardop in de klas om uitspraak en intonatie te blijven oefenen, bijvoorbeeld door theaterlezen en het lezen van artikelen uit de krant.'

Nieuwe boeken

De boekenpakketten die de school via Lokaal Besteden heeft gekregen, sluiten daar mooi bij aan. Dit jaar kreeg de Wilhelminaschool vijf pakketten van elk zeven titels; in 2018 jaar waren dat er zelfs zes. Het openen van de dozen was een feestje. Krap een week later zijn de boeken verdeeld over verschillende klassen en liggen ze in de laatjes. Nieuwe boeken geven een impuls aan het lezen, ziet Jonkheijm. 'Er waren allerlei themalijsten om uit te kiezen, van Griffel- en Kinderjuryboeken, non-fictie, voorleesboeken tot makkelijk lezen. Er was zelfs een pakket met Engelstalige boeken. De leerkracht van de bovenbouw heeft samen met de leesconsulent van de Bibliotheek *op school* een keuze gemaakt. Het is ontzettend belangrijk dat leerlingen lezen leuk vinden. Met een boek kun je even ontsnappen uit je eigen wereldje, en dat is voor veel kinderen in deze wijk top.'

Betrouwbare volwassenen

Annelies Mulder, hoofd Projecten en Programma's van Stichting Kinderpostzegels Nederland, is blij met het succes van Lokaal Besteden. Het brengt kinderen en leerkrachten dicht bij het doel van de organisatie. Mulder: 'Wij willen scholen graag betrekken, niet alleen bij het ophalen van geld, maar ook in de beslissing waar het geld naartoe gaat. In en rond de school zijn vaak mooie projecten die ondersteuning verdienen; de schoolbibliotheek is daar een voorbeeld van. Leesbevordering is belangrijk voor ieder kind; bovendien geef je kinderen met boeken een escape, ze kunnen even hun fantasie de vrije loop laten. Wat ik persoonlijk ook heel belangrijk vind: uit onderzoek blijkt dat ieder kind behoefte heeft aan betrouwbare volwassenen, en dat zelfs één persoon al verschil kan maken. Als je samen met een leerkracht of met de leesconsulent van de Bibliotheek *op school* over een boek praat, heb je een mooi contactmoment. Dat contact is voor kinderen wezenlijk; zeker voor kinderen die het niet cadeau krijgen. Omdat wij als Kinderpostzegels specifiek de kwetsbaarste groep kinderen willen ondersteunen, vind ik dit aspect heel belangrijk.' ●●● lezen.nl

Leerlingen over de boeken van Kinderpostzegels

Ella: '*Justins rivaal* heb ik gekozen om de spannende voorkant. Ik houd van boeken waarin kinderen worden gepest en dat het daarna wordt opgelost.'

Nemesis: '*Grijp de macht! – zo kun jij de wereld verbeteren* is een heel goed boek. Ik vind het leuk om de wereld te helpen, dit boek brengt je op ideeën. Ik was al vegetariër geworden en ben nu van plan om ook minder plastic te gaan gebruiken.'

Daisy-Jane: '*Brons gaat helemaal over de bronstijd*. Ik houd van geschiedenis en vind het leuk om meer over vroeger te weten.'

Sahailly: '*De ontdekkingsreiziger* ziet er zo gaaf uit! Het is echt heel spannend. Het begint in een vliegtuig dat een noodlanding moet maken. Het is net of je zelf in het vliegtuig zit en alles zelf meemaakt.'

UIT EEN SCHRIJVERSLEVEN

In januari was ik twee weken beroemd. Ik had me laten overhalen om mee te doen met een vrolijke, enigszins onbenullige maar bizar goed bekeken tv-quiz, en omringd door camera's, lampen en een tribune vol enthousiast klappend publiek etaleerde ik mijn kennis (en het gebrek daaraan) van allerhande zinnige en onzinnige feitjes. Mijn eer was gered toen ik de eerste aflevering overleefde, maar expres verliezen is ook zo wat en daarbij werd ik natuurlijk steeds fanatieker.

Thuis, tussen de opnames door, in november al, ging het nergens anders meer over. Als we aan tafel zaten en mijn vriendin me vroeg of ik haar de pindakaas wilde aangeven, riep ik keihard: 'Wat weet je van pindakaas?' Keken we een film van een bekende regisseur, dan begon ik ongevraagd zijn andere films in haar oor te tetteren, en tijdens een gezamenlijke natuurwandeling, die als rustgevend bedoeld was, brulde ik als een bezetene alle door mij herkende plantensoorten door het bos. Kortom, toen ik er na negen zenuwsploende afleveringen uit lag – met de seizoensfinale in zicht struikelde ik jammerlijk over Ierland – maakte de kortstondige teleurstelling al gauw plaats voor opluchting. De rust in huis was immers wedergekeerd.

Gideon Samson

Opgeruimd fietste ik naar de kantoorboekhandel, zoals ik dat altijd doe als ik aan een nieuw boek begin. Ik kocht een schrijfschrift, een setje fijne pennen en mijn woorden werden zinnen werden bladzijden van iets fonkelend nieuws. Echter, het ergste moest nog komen... ('Schopenhauer! Filosoof! Pessimist! Duitsland! Pas!') Want toen de quiz-opnames er al lang en breed op zaten, kwam het hele schouwspel op tv. Anderhalf miljoen mensen zagen mij dagelijks hun huiskamer binnentreden, en voor een deel van hen bleek dat reden daar openlijk iets van te vinden. 'Niet op Twitter kijken!' was mij met klem geadviseerd, maar dat sommige internetters-met-een-mening mij arrogant, een chagrijn, een kwalletje, irritant en een betweter noemden, was toch moeilijk te missen. Ik wekte agressie op, had een pijpbekje en een spraakgebrek en iemand suggereerde fientjes dat ik mijn moeder moest neuken. Anderen vonden me leuk, sexy en een ironische droogkloot en op straat en in de supermarkt werd ik nagestaard of zelfs aangeklampt. Van schrijven kwam uiteraard niets.

Wie schrijft wil gezien worden. Toch was de opluchting groot toen het spektakel eindelijk echt voorbij was. Pindakaas werd weer pindakaas, een mooie film een mooie film en mijn eerder neergepende woorden hadden godzijdank hun glans nog niet verloren. Niet iedereen vond meer iets van mij. Ik ging zitten en kon weer schrijven. Nu maar hopen dat het straks gezien wordt.

Gideon Samson

Gideon Samson (1985) debuteerde met *Niks zeggen!* dat werd onderscheiden met een Vlag en Wimpel. *Ziek* (2009) werd bekroond met een Zilveren Griffel, waarmee Samson de jongste griffelwinnaar ooit was. Ook *Zwarte zwaan* (2012) werd bekroond met een Zilveren Griffel. *Overspoeld* (2014), gebaseerd op gesprekken met tsunami-overlevende Julius 't Hart, werd bekroond met de Gouden Lijst. *Eilanddagen* (2016) werd bekroond met een Vlag en Wimpel, net als het prentenboek *Alle dieren drijven*, met illustraties van Annemarie van Haeringen. Voor *Zeb*. (2018) werkte Samson samen met graffitikunstenaar Joren Joshua. Het werd genomineerd voor de Woutertje Pieterse Prijs en bekroond met een Gouden Griffel en Zilveren Penseel. Samson was afgelopen winter deelnemer aan de tv-show *De slimste mens*.